

16+

*Варажбіт
роднага слова
стар. 4*

*На лязе
сучаснасці
стар. 6*

*Амаль стагоддзе
дзея навукі
стар. 14-15*

«А мы Масленку пракацілі...»

Фота з архіва БелТА.

Масленіца — адно са святаў, у якім сыходзяцца язычніцкія і хрысціянскія традыцыі беларусаў. Паводле першых, гэта Свята заканчэння зімы, аднаўлення ўрадлівасці зямлі. Паводле другіх — апошні тыдзень перад Вялікім постам. У сялянскіх гаспадарках у канцы лютага — пачатку сакавіка каровы паспявалі ацяліцца — малако і малочныя прадукты становіліся галоўнымі стравамі на стала. Адсюль і паходзіць назва свята.

Незалежна ад таго, якія традыцыі нам бліжэйшыя, галоўная асацыяцыя з Масленіцай у сучасных людзей — гэта бліны. Некаторыя даследчыкі лічаць, што ў круглай жоўтай страве нашы продкі бачылі ўвасабленне сонца. А ў хрысціянскай традыцыі гэты тыдзень лічыцца часам падрыхтоўкі да Вялікага посту (у Масленіцу нельга есці мяса).

Так ці інакш, сама традыцыя — найперш вітанне новага этапу ў жыцці, чаканне абуджэння прыроды, новай працы, новага духоўнага досведу.

«ЛіМ»-акцэнт

Віншаванні. Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка ў віншаванні суграмадзян з Днём абаронцаў Айчыны і Узброеных Сіл Беларусі адзначыў: «У 75-годдзе Вялікай Перамогі мы ўшаноўваем памяць афіцэраў і салдат, якія аддалі жыццё ў імя будучага свайго народа. Схіляем галаву перад тымі, хто загінуў у баі, выконваючы інтэрнацыянальны абавязак». Мы захапілемся долбесцю і адвагай усіх, хто ўставаў на абарону міру са зброяй у руках і хто сёння ва ўмовах новых глабальных пародз бярэ на сябе адказнасць за спакой і парадок на роднай зямлі, падкрэсліў Кіраўнік дзяржавы.

Прэзідэнт Беларусі павіншаваў з днём нараджэння народную артыстку Беларусі Вольгу Дзянісаву (Вольгу Клебановіч). «Больш чым паўстагоддзя Вы самааддана служыце сцэне Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М. Горкага. За гэты час Вам сыграла шмат роляў у тэатры і кіно, створана цэлая галерэя незабыўных мастацкіх вобразаў, якія ўзбагацілі нацыянальную скарбніцу айчынных культур», — гаворыцца ў віншаванні.

Узнагарода. За асаблівыя заслугі ў гуманітарнай і дабрачыннай дзейнасці, значны ўклад ва ўстанавленне і развіццё міжнародных культурных сувязей старшыня Нямецка-расійскага таварыства зямлі Вітэнберг Хайнц-Рудольф Георг Вемаер узнагароджаны ордэнам Франциска Скарыны. Адаваедны ўказ падпісаў Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка, паведамліў ў БелТА.

Падзея. Урачысты канцэрт на сцэне Палаца культуры ў Лідзе даў старт рэспубліканскай акцыі «Культурная сталіца Беларусі — 2020». Урачыстасці напярэднічала выстаўка культурных асаблівасцей і дасягненняў Ліды. Яна аб'яднала мінулае і сучаснае горада, прапанаваўшы гасцям інтэрактыўнае падарожжа па адной з яго найстарэйшых вуліц. Да свята быў выпушчаны канверт з арыгінальнай маркай «Ліда — культурная сталіца Беларусі — 2020», на якім адлюстраваны выдатныя мясціны горада. Адбылося памятнае гашэнне маркі спецыяльным тэматычным штэмпелем. Ліда стала 11-м горадам, які атрымаў прэстыжны статус.

Мова. Больш чым 45 % школ у сістэме Міністэрства адукацыі нашай краіны з'яўляюцца беларускамоўнымі, паведаміла падчас круглага стала ў прэс-цэнтры БелТА начальнік галоўнага ўпраўлення агульнай сярэдняй, дашкольнай і спецыяльнай адукацыі Міністэрства адукацыі Святлана Уклеяка. У апошнія гады актывізаваліся запыты ад бацькоў аб адкрыцці ў рускамоўных школах класаў з беларускамоўным навучаннем. Акрамя таго, больш як 16 тыс. навучэнцаў вывучаюць «Геаграфію Беларусі» і «Гісторыю Беларусі» на роднай мове. Паводле прадстаўніцы Мінадукацыі, у параўнанні з мінулым годам назіраецца станоўчая дынаміка, гэта значыць, колькасць такіх навучэнцаў павялічваецца.

Памяць. Захаванне памяці аб падзеях ахвяраў Вялікай Айчыннай вайны не дазволіць дапусціць трагічных сітуацый у будучыні, адзначыла ў размове з журналістамі дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Жанна Чарняўская, каменціруючы ўдзел парламентарыяў у рэгіянальным суботніку па зборы сродкаў для мемарыяла ў вёсцы Ола Светлагорскага раёна. Вёска была спалена разам з 1758 яе жыхарамі 14 студзеня 1944 года, пасля вайны не адраділася. Парламентары, якія прадстаўляюць Гомельскую вобласць, падтрымалі ініцыятыву і зрабілі свой унёсак у стварэнне мемарыяльнага комплексу.

Праект. Прэзентацыя навукова-папулярнага мастацкага альбома «Гомельскі палацава-паркавы ансамбль» адбылася ў Гомелі, паведамліва ва ўстанове. Гэта сумесны праект калектываў музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля і Выдавецкага дома «Гомельская праўда». На стварэнне альбома спатрэбілася крыху больш чым год. Атрымалася ўнікальнае выданне вагой амаль 4 кг на трох мовах, якое ўключае 348 старонак, 500 ілюстрацый, 12 калекцый, 175 тыс. экspanатаў. У яго старонках — старадаўні парк з алямі, раскошны палац з анфіладамі прыгожых залаў, стагадовы, але сучасны па духу музей, скарыб фондавага збору, распавялі ў музеі.

Афіцыйныя падзеі ад Інэсы ПЕТРУСЕВІЧ

У Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Любіце роднае

У Гомелі ў Міжнародны дзень роднай мовы сустрэчы з чытачамі ладзіліся ў радыёэфіры. І не толькі.

У розных акцыях бралі ўдзел больш як 20 пісьменнікаў. Старшыня Гомельскага абласнога аддзялення СПБ Уладзімір Гаўрыловіч у прамым эфіры абласнога радыё падзяліўся са слухачамі думкамі пра стан беларускай мовы, пашырэнне яе выкарыстання ва ўсіх сферах. Падкрэсліў ролю пісьменнікаў Гомельшчыны, якія пішуць цікавыя творы па-беларуску і знаходзяць свайго чытача. У прыватнасці, значны ўнёсак у папулярнасць роднай мовы Васіля Ткачова, Соф'і Шах, Валянціны Кадзетавай-Арэставай, Міхася Слівы, Міхася Болсуна ды іншых.

У прамым эфіры як Уладзімір Гаўрыловіч, так і радыёслухачы чыталі вершы, прысвечаныя роднаму слову, вялі гутарку пра багаты духоўны традыцыі, неабходнасць прапаганды беларускага слова, у тым ліку і па-за межамі краіны. Прыклад узаемапрацінення літаратур — Міжнародны маладзёжны фестываль паэзіі і перакладаў «Берагі дружбы» — адно з найлепшых літаратурных мерапрыемстваў Расійскай Федэрацыі, якое аб'ядноўвае творчыя намаганні як пісьменнікаў-прафесіяналаў, так і творчай моладзі.

Улад ПРЫАЗЁРНЫ

фотастрых

Ушанавалі ўкраінскага класіка

Ускладанне кветак да мемарыяльнай дошкі Лесі Українкі, усталяванай на доме № 10 па вуліцы Куйбышава, праходзіла ў Мінску 25 лютага, у дзень нараджэння класіка ўкраінскай нацыянальнай літаратуры.

Фота Кастуся Дробава.

Слова мае Ігар Кізім.

У цырымоніі бралі ўдзел Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Украіны ў Рэспубліцы Беларусь Ігар Кізім, прадстаўнікі Пасольства Украіны ў Рэспубліцы Беларусь, школьнікі.

У гэты ж дзень Мінскае гарадское грамадскае аб'яднанне «Заповіт» сумесна з таварыствам дружбы «Беларусь — Украіна» ладзілі літаратурна-музычны вечар, прысвечаны дню нараджэння Лесі Українкі, які адбыўся ў сталічным Доме дружбы Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі.

Бажэна СТРЮК

Погляд у сябе

Прэзентацыя кнігі «Мокры снег» празаіка, сцэнарыста і драматурга Георгія Марчука адбылася ў Прэзідэнцкай бібліятэцы Рэспублікі Беларусь, паведамліва ва ўстанове.

Гэтым разам аўтар больш чым пяцідзясяці твораў на беларускай і рускай мовах, сярод якіх — раманы, п'есы, казкі для дзяцей і кінасцэнарыі, звярнуўся да жанру вострасацыяльнай драмы.

Героі яго новага рамана, звычайныя людзі з іх уласнымі радасцямі і няшчасцямі, сутыкаюцца са штодзённымі правамі сацыяльнай несправядлівасці, адчаю, адзіноты і крызісу веры.

Аднак аўтар прапанавава сваім персанажам, а праз іх — чытачам зірнуць на жыццё пад іншым ракурсам. А яшчэ — адказаць на шэраг няпростых пытанняў, датычных праблем грамадскай маралі, пошуку свайго месца ў свеце.

Іна ЛАЗАРАВА

Ёсць месца для паэзіі

Паэтычныя конкурсы, падчас якіх аўтары чытаюць уласныя вершы, сталі даволі распаўсюджаныя. У Маскоўскім раёне Мінска яны ладзіцца з нагоды Дня роднай мовы. Ужо трэці раз такое творчае саборніцтва праводзілася ў сталічнай гімназіі № 174.

Конкурс сабраў прыхільнікаў роднага слова — вучняў сярэдняй і старэйшага школьнага ўзросту з розных школ і гімназій раёна. Гэта былі тэа, хто ў сучасным лічбавым свеце знаходзіць месца і для паэзіі.

Юныя творцы не абышлі ўвагай такія тэмы, як малая радзіма, родная прырода, знакамiтыя мясціны. Асабліва захапілі прысутных Андрэй Півараваў з вершам «Ода Мінску», Валерыя Свірыдава — «У кожнага свая зорка», Эрыка Гедымін — «Шчасце жыць на роднай зямлі», Анастасія Кірыльчык — «Я слухала сузор'я...».

Вершы юных паэтаў уразілі разнастайнасцю, што і адзначыла кампэтэнтнае журы, а таксама старшыня Мінскага гарадскога аддзялення СПБ Міхась Пазнякоў, журналістка і пісьменніца Галіна Пшонік. А юным аўтарам было вельмі важна, каб іх пачулі.

Ганна КАЗЛОВА

стасункі

«Дзякуй за кнігі!»

Падчас XXI Вільнюскага кніжнага кірмашу дэлегацыя Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь наведала Вільнюскае гімназію імя Францыска Скарыны.

Педагагічнаму калектыву і вучням навучальнай установы, вядомай і ў нашай краіне, уручана бібліятэчка кніг беларускіх выдавецтваў, якія прыйшлі да чытача апошнім часам. Праект перадачы асветніцкіх, мастацкіх, краізнаўчых, гістарычных выданняў ажыццяўляецца ў межах рэалізацыі падпраграмы «Беларусы ў свеце» Дзяржаўнай праграмы «Культура Беларусі» не першы год. Толькі летась кнігі, якія пабачылі свет у Беларусі, трапілі ў розныя рэгіёны Расіі, Украіны, Польшчы.

Дырэктар вільнюскай гімназіі Дзіяна Стаховіч зазначыла:

— У нашай установе вельмі вялікая, грунтоўная бібліятэка беларускіх кніг. Шмат слоўнікаў, даведнікаў, твораў класікаў. Многія з выданняў — з аўтографамі пісьменнікаў, якія, дзякуй ім, не абмінаюць гімназію, наведваючы Літву. Дзякуй, што кожны год у час правядзення кніжнага кірмашу ў Вільнюсе да нас прыязджае і дэлегацыя Міністэрства інфармацыі. Ваш кніжны падарунак спрыяе арганізацыі навучальнага працэсу.

А гасці з Мінска ў сваю чаргу запрасілі гімназістаў і іх настаўнікаў наведаць Беларусь, Гродзеншчыну ў час правядзення фестывалю «Кніжныя сустрэчы ў Мірскім замку» 20—21 чэрвеня.

Сяргей ШЫЧКО

Мінскае гарадское аддзяленне СПБ запрашае:

2 сакавіка — на сустрэчу з Кацярынай Роўдай у дзіцячую бібліятэку № 15 (14.00).

3 сакавіка — на сустрэчу з Анастасіяй Кузьмічовай у СШ № 126 (14.15).

3 сакавіка — на пасяджэнне літаратурнай гасцёўні «Аўтограф» з удзелам Уладзіміра Тулінава (17.00).

3 сакавіка — на сустрэчу з Нінай Галіноўскай у гімназію № 15 (13.20).

4 сакавіка — на адборачны тур гарадскога конкурсу чытальнікаў паэзіі сярод студэнтаў БДПУ імя М. Танка (13.30).

5 сакавіка — на аўтограф-сесію Сяргея Трахім'енка ў Кнігарню пісьменніка (16.00).

Брэсцкае абласное аддзяленне СПБ запрашае:

5 сакавіка — на імпрэзу Любові Краўскай у Расійскі цэнтр навукі і культуры Брэста (16.00).

Віцебскае абласное аддзяленне СПБ запрашае:

4 сакавіка — на сустрэчу з Ірынай Радзіхоўскай у Цэнтральную гарадскую бібліятэку імя М. Горкага г. Віцебска (17.30).

5 сакавіка — на сустрэчу з Пятром Буганавым, прысвечаную

Міжнароднаму жаночаму дню, у бібліятэку № 9 імя А. Савіцкага г. Полацка (14.00).

Гродзенскае абласное аддзяленне СПБ запрашае:

29 лютага — на заняткі школы малельскага рэпарцёра з удзелам Ліны Багданавай у СШ № 12 г. Гродна (11.00).

Магілёўскае абласное аддзяленне СПБ запрашае:

3 сакавіка — на прэзентацыю кнігі Аллены Кісель «Забавная міфалогія. Боги» ў Магілёўскую абласную бібліятэку імя У. І. Леніна (18.00).

імпрэзы

У святле ўспамінаў, у промнях сяброўства

Умежах літаратурна-дакументальнай выстаўкі «Валянцін Тарас і Рыгор Барадулін. На высце ўспамінаў...» у Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры адбылася імпрэза «Святаям свяціцонае маціна слова», прымеркаваная да 85-годдзя з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Рыгора Барадуліна.

Вечарына была арганізавана сумесна з клубам «Класікі і сучаснікі» Мінскага дзяржаўнага аўтамеханічнага каледжа імя М. С. Высоцкага. Пад кіраўніцтвам настаўніка беларускай мовы і літаратуры Івана Герасімовіча навучэнцы падрыхтавалі паэтычна-музычную кампазіцыю па вершах Рыгора Барадуліна.

Падзяліліся ўспамінамі і Рыгор Сітніца, які сябраваў з паэтам на працягу 25 гадоў. Як высветлілася, менавіта Барадулін падштурхнуў апавядальніка, вядомага тады як мастака, да літаратурнай творчасці (вершы, якія выходзілі з-пад піра, не рашаўся аздаваць у друку, але Рыгор Іванавіч пераканаў, што яны павінны пабачыць свет). Сяргей Шапран, аўтар інтэрв'ю з народным паэтам

і адзін з яго блізкіх сяброў, расказаў пра апошнія дні Рыгора Барадуліна. Паэт заўжды любіў пажартаваць, а незадоўга да смерці патэлефанаваў і запрасіў: «Прыходзь, у мяне барада, як у маджахеда...» (Сяргей Шапран тады зрабіў фота, якое пазней трапіла на вокладку выдання Рыгора Барадуліна). Копію выявы народнага паэта, зробленую з мемарыяльнай дошкі, падарыў музею аўтар, скульптар Ігар Засімовіч, гісторыі знаёмства з Рыгорам Барадуліным падзяліўся паэт Ганад Чарказян.

Часовая экспазіцыя прадстаўляе дакументы, што датычацца і самога Рыгора Барадуліна, і яго мамы, рэчы народнага паэта, у тым ліку ружанец, які ён агрымаў у падурунак ад Папы Рымскага Яна Паўла II (Рыгор Барадулін бабываў у Ватыкане, што было для яго вельмі важна), кнігі, падпісаныя сяброў, паэту Валянціну Тарасу, фотаздымкі, многія з якіх з аўтографамі. Значная частка матэрыялаў была перададзена ў фонды музея пасля смерці паэта яго ўдавой. Некаторыя дэманструюцца ўпершыню, напрыклад, латышскі

ордэн Трох Зорак, якім уганаравалі Барадуліна за перакладчыцкую дзейнасць. Гэта ўнікальная ўзнагарода (у Беларусі яна ёсць яшчэ толькі ў Сяргея Панізініка). Аўтар навуковай канцэпцыі выстаўкі Вольга Гулева распавяла, што яе натхняла ў асобе народнага паэта:

— Найбольш уражвае тое, наколькі моцнай была сувязь творцы з мамай. Колькі яго фотаздымкаў, падпісаных матулі! З такой любоўю, з пачуццём гумару... Крапае стаўленне да малой радзімы. Наколькі моцна яму была патрэбна сувязь з тым месцам, дзе ён прыйшоў у свет! А колькі вершаў, прысвечаных мове, бацькаўшчыне! Яны ўзрушваюць найбольш эмацыянальна! Як і тое, што ён перажыў у вайну...

Праз творчасць Рыгора Барадуліна, яго ўспаміны і рэчы раскрываецца час і эпоха. Гэта выдатная магчымасць пабываць там і адчуць атмасферу тых гадоў. Аўтар мастацкага рашэння выстаўкі — Геннадзь Чысты. Экспазіцыя чакае наведвальнікаў да сярэдзіны сакавіка.

Яна БУДОВІЧ

традыцыі

«Тчэ, забыўшыся, рука...»

Выстаўка работ Гусевіцкага цэнтра ткацтва — філіяла Буда-Кашалёўскага цэнтральнага дома культуры — адкрылася ў Гомелі ў абласным цэнтры народнай творчасці.

Да ўвагі наведвальнікаў — ручнікі, паясы, сурвэткі, сумкі, чохлы, сувеніры, выкананыя ў тэхніцы бранага ткацтва. Майстар-клас, расповед пра асаблівасці тэхнікі і гісторыю традыцыйных рамястваў прапанавалі гасцям падчас адкрыцця выстаўкі. Бранае ткацтва — адна з самых старадаўніх тэхнік арнаментаваных тканін, дэкаратыўнага афармлення бытавых і абрадавых вырабаў, паведанілі ў цэнтры. У экспазіцыі можна пабачыць і вырабы з саломкі. Яшчэ адна цікавінка — настольны тэатр лялек у варыянце беларускай народнай батлейкі.

Гусевіцкі цэнтр ткацтва адкрыўся два гады назад дзякуючы мясцовай ініцыятыве «Адродзім ручнік разам!», рэалізаванай у межах аднаго з праектаў у межах Праграмы развіцця ААН. Адроджэннем бранага ткацтва ў вёсцы Гусевіца Буда-Кашалёўскага раёна займаюцца майстры мастацкіх рамястваў Віталь Карпінікі і Валянціна Якутовіч.

Іна ЛАЗАРАВА

зваротная сувязь

Авантуры, гісторыі, сустрэчы

Канал Беларускага радыё «Культура» запрашае ў суботу паслухаць праграму «Кнігалюбу» і рыхтуе знаёмства з кніжнымі навінкамі. У нядзелю ў праекце «Запрашаем у кнігарню» прагучаць рэпартаж з прэзентацыі трылера фільма «Авантуры Пранціша Выврвіча», знятага па творы пісьменніцы Людмілы Рублеўскай, а таксама агляд штотыднёвіка «ЛіМ».

Прыхільнікам паэзіі ў выхадныя прапануецца радыёкампазіцыя паводле вершаў Алеся Бачылы і Янкі Журбы. Праграма «Паэзія XXI стагоддзя» пазнаёміць з вершамі Кацярыны Роўды.

З панядзелка да пятніцы ў «Літаратурнай анталогіі» гучаць старонкі рамана Івана Шамякіна «Трывожнае шчасце». У «Радыёбібліятэцы» працягваецца чытанне рамана Івана Мележа «Дарогі на Усход і на Заход». «Літаратурныя гісторыі» прапануюць апазданні беларускіх і замежных аўтараў. У перадачы для дзяцей і падлеткаў «Дасціпныя. Нястомныя. Кемлівія» гэтымі днямі гучаць старонкі твора Пятра Васючэнка «Калярэвая затока».

Праграма «Радыётэатр. Лепшае» прапануе радыёверсію спектакля «Трыбунал» па п'есе Андрэя Макаёнка. Нядзельным вечарам слухайце «Радыётэатр плюс», дзе прагучыць радыёверсія спектакля Купалаўскага тэатра «Жаніцьба Бялугіна» паводле Аляксандра Астроўскага.

У радыёверсіі аўтарскай праграмы Навума Гальперовіча «Суразмоўчы» слухайце гутарку з паэтам Уладзімірам Магзо.

на развітанне

25 лютага на 54 годзе жыцця перастала біцца сэрца Эдуарда Дубянецкага, гісторыка,

культуролага, паэта, аўтара крытычна-аналітычных і літаратуразнаўчых артыкулаў, добрага сябра і проста чуюдомага светлага чалавека, любімага ў Бяцькаўшчыну, беларушчыну, мову...

Нарадзіўся Эдуард 20 красавіка 1966 года ў вёсцы Чудзін Ганцавіцкага раёна Брэсцкай вобласці. У 1988 годзе скончыў гістарыяграфічны факультэт БДУ. Там жа і пачаў працаваць малодшым навуковым супрацоўнікам. У 1992—2004 — навуковы і старшы навуковы супрацоўнік Нацыянальнага навукова-

асветніцкага цэнтра імя Ф. Скарыны, з 2004 г. — вядучы навуковы супрацоўнік Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя М. Танка. Даследаваў праблемы міжнацыянальных адносін на Беларусі ў XIX—XX стагоддзях, менталітэту беларусаў, узаемаўплыву ментальнасці і нацыянальнай культуры, судасноінязычніцкіх і хрысціянскіх элементаў у беларускім фальклоры, развіцця айчынай культуры ў ўмовах глабалізацыі. Пераствараў

па-беларуску вершы ўкраінскіх паэтаў.

Аўтар навукова-папулярных кніг: «Таямніцы народнай душы» (1995), «Сусветная культура: ад старажытнасці да нашых дзён» (2001), «Культуралогія: энцыклапедычны даведнік» (2001); паэтычных зборнікаў «Душы маёй няскончаны палёт» (2011) і «Покліч самотнага неба» (2013), а таксама некалькіх выданняў у суаўтарстве.

Калектыў «ЛіМа» смуткуе і выказвае спачуванні сям'і Эдуарда Дубянецкага.

Яна БУДОВІЧ

Улюбёны ў беларушчыну

25 лютага 85-гадовы юбілей адсвяткаваў Яўген Шыбнёў, майстар манументальна-дэкаратыўнага мастацтва, жывапісец.

25 лютага 60 гадоў споўнілася Сяргею Грыневічу, жывапісцу, мастаку манументальна-дэкаратыўнага мастацтва.

26 лютага — 215 гадоў з дня нараджэння Аляксандра Здановіча (1805 ці 1808—1868), гісторыка, педагога, пісьменніка.

26 лютага — 80 гадоў з дня нараджэння Уладзіміра Пузыні (1940—2012), заслужанага дзеяча мастацтваў Рэспублікі Беларусь.

27 лютага — 130 гадоў з дня нараджэння Фёдара Мадорава (1890—1967), заслужанага дзеяча мастацтваў БССР, народнага мастака РСФСР.

27 лютага — 90 гадоў з дня нараджэння Міхаіла Лешчанкі, мовазнаўца, педагога.

27 лютага 85-гадовы юбілей адсвяткаваў Уладзімір Пераціцка, заслужаны работнік культуры БССР.

27 лютага 80-годдзе адзначыў Віктар Лук'янаў, мастак.

28 лютага — 95 гадоў з дня нараджэння Івана Бабаева (1925—2002), жывапісца.

28 лютага — 85 гадоў з дня нараджэння Леаніда Калодзежнага (1935—2003), празаіка.

28 лютага 85 гадоў спаўняецца Фёдару Колеву, празаіку, кінадраматургу, сцэнарысту.

28 лютага 80-гадовы юбілей святкуе Марат Клімаў, майстар манументальна-дэкаратыўнага мастацтва, жывапісец.

Калектыў Гродзенскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі смуткуе з прычыны смерці польскай паэтысы, перакладчыцы, рэдактара часопіса «*Poezia Dzisiaj*» («Паэзія сёння») і анталогіі польска-беларускай паэзіі «*Масты*» Барбары ЮРКОЎСКАЙ і выказвае шчырыя спачуванні яе родным і блізкім.

«ЛіМ»-люстэрка

Дыпламаты заклікаюць беларусаў Дняпаўняч Вікіпедыю інфармацыяй на роднай мове. Ініцыятыву прапанавала Пасольства Беларусі ў Швецыі, прымеркаваўшы яе да Дня роднай мовы, паведамляе БелТА. У акцыі «Пішам Вікіпедыю па-беларуску» ўзялі ўдзел супрацоўнікі дыплацыі і члены іх сям'яў, сябры арганізацыі «Беларусы Швецыі», суайчыннікі, якія пражываюць у Стакгольме. Як распавёў пасол Беларусі ў Швецыі Дзмітрый Мірончык, паводле ацэнак спецыялістаў, у прасторы інтэрнэту выкарыстоўваецца толькі 4 % існуючых у свеце моў. «Вікіпедыю можна разглядаць у якасці ранняга індикатара таго, што мова пераадоўвае «лічбавы бар'ер». Таму мы прапануем усім разам з намі дапамагчы роднай мове — узабагаціць новымі артыкуламі беларускую Вікіпедыю», — адзначыў Дзмітрый Мірончык.

Міжнародны дзіцячы конкурс мастацтваў *Star Flowers* пройдзе ў Мінску з 2 па 5 красавіка, паведамляецца ў матэрыяле агенцтва «Мінск-Навіны». За грашовы прыз удзельнікі будуць змагацца ў чатырох намінацыях: «Вакал», «Аўтарская песня», «Інструментальная музыка» і «Харэаграфія». Прыём заявак адкрыты да 18 сакавіка. Удзельнічаць можа кожны ахвотны (ва ўзросце ад трох гадоў), даслаўшы відэазапісы двух нумароў. Па папярэдніх звестках, на конкурс плануецца прыехаць дзеці з 15 краін. У склад журы ўвайшлі дырэктар Міжнароднага фестывалю мастацтваў «Славянскі базар у Віцебску» Глеб Лапіцкі, галоўны музычны рэдактар праектаў Першага канала «Голас» і «Голас. Дзеці» Марына Андрусенка, музычны прадзюсар, арганізатар міжнародных конкурсаў у Еўропе Віктар Лейс.

Пушкінскія мясціны ў фатаграфіях прадставілі ў Нацыянальным гістарычным музеі, перадае БелТА. Дзякуючы выстаўцы «Міхайлаўскае. Кабінет Пушкіна» наведвальнікі могуць бліжэй пазнаёміцца з унікальным помнікам рускай культуры: Міхайлаўскае, Трыгорскае, Пятроўскае, невялікі пасёлак Святыя (цяпер Пушкінскія) горы са старажытным Святагорскім манастыром — мясціны, што непарыўна звязаны з жыццём і творчасцю Аляксандра Пушкіна. У экспазіцыі прадстаўлены работы расійскіх фатографіаў Аляксея Лазарава і Мікалая Аляксеева. З дапамогай здымкаў аўтары паказваюць разнастайныя настроі Міхайлаўскага ў розны час года і дня. Праект праводзіцца сумесна з музеем-запаведнікам імя А. С. Пушкіна «Міхайлаўскае» ў Расіі.

Уновым фільме Марціна МакДонаў зноў сыграюць Колін Фарэл і Брэндан Глісан, паведамляе *Deadline*. Брытанскі драматург і кінамастаграфіст пачаў работу над новым праектам — драмай «Баншы Інішыра». Дэ гэтага часу ўладальнік «Оскара» зняў усяго тры поўнаметражныя фільмы: «Залезці на дно ў Бруге» (2008), «Сем псіхпатаў» (2012) і «Тры білборды на мяжы Эбінга, Місўры» (2017). Колін Фарэл і Брэндан Глісан 12 гадоў таму зняліся ў рэжысёрскім дэбюце МакДонаў. Здымкі новай стужкі павінны пачацца летам. Дарэчы, пазнаёміцца з адной з п'ес МакДонаў пад назвай «Катэ» можна ў Купалаўскім тэатры, дзе чорная калямедыя атрымала назву «Вешальнікі».

Вучоныя раскрылі адну з таямніц смерці Эдгара Алапу, паведамляе РІА «Новосты». Эксперты з дапамогай сучаснага тэхналагічнага аналізу вывучылі працы пісьменніка і мяркуюць, што ён не быў самагубцам. Вучоныя даследавалі апавяданні і вершы творцы, вызначылі, што ён шырока выкарыстоўваў словы, што азначаюць негатывныя эмоцыі, і займненні ад першай асобы. Папярэднія даследаванні даказалі: з часам такія моўныя «маркеры» могуць змяняцца і чалавек блізка да здзяйснення самагубства. Але ў выпадку Эдгара По навукоўцы выявілі, што гэтыя словы, наадварот, не выяўляліся ў апошні год жыцця пісьменніка.

Цікавінкі ад Яўгеніі ШЫБЦЬКІ

МЯДОЦКІЯ СЦЕЖКІ РЫГОРА БАРАДУЛІНА

Мой Барадулін! Адзіны ў нашай літаратуры варажбіт роднага слова, творчасць якога так захапіла ў свой вечны палон. Спачатку — вясковага хлопца, потым — студэнта ўніверсітэта, яшчэ праз гады — настаўніка, а сёння — сталага чалавека і ўжо дзядулю ўласных унукаў. Прычым любоў да барадулінскага радка прысутнічала ў маім жыцці штодня, калі не штохвілінна. Чытаў жа Барадуліна не похапкам і не запоем: няспешна ўваходзіў, «як у сцюдзёную ваду», у кожны яго верш, у кожную новую кнігу.

І сёння я ўсцешна, што амаль усе кнігі паэта стаяць на палічках маёй хатняй бібліятэкі. Каля сямідзесяці асобнікаў пазначаны дарогі для мяне і маёй сям'і аўтографамі. Толькі апошнія з іх — «У неба пехатою», «Сны сасны», «Дзённікі і запісы (1951—1993 гг.)» — без аўтографу, бо былі выдадзены сябрамі пасля смерці паэта.

Хвіліны, гадзіны і дні, праведзеныя з Рыгорам Іванавічам... За амаль сорак пяць гадоў знаёмства іх набралася, дзякаваць богу, многа. То былі заўсёды найлепшыя моманты майго жыцця. Ад тых сустрэч і разоў цяплела душа, добра і ўзнёсла думалася і стваралася. Таксама, як і ад сустрэч і разоў з яго мілай, добрай і мудрай жонкай Валянцінай Міхайлаўнай.

Усё жыццё сваё я вышукваў сімвал асобы паэта, тое, што злучае яго з космасам Беларусі, з родным бацькоўскім краем. І вось у апошнія гады ўжо без Барадуліна на зямлі думкі сфарміраваліся ў словы, пачуцці — у вобразы.

Калі Янка Купала, Якуб Колас, Максім Багдановіч — магутныя волаты-дубы ў беларускім літаратурным лесе, калі Кузьма Чорны, Уладзімір Караткевіч, Уладзімір Арлоў — разложыстыя ясені, калі Ларыса Геніюш, Наталля Арсенева, Яўгенія Янішчыц — беластвольныя прыгажуні бязрозы, то Рыгор Барадулін — гэта, безумоўна, разгалісты вяз.

Гэтае вельмі дарагое для сэрца паэта дрэва — адтуль, з дзяцінства і юнацтва. «Ля вясніцы толькі зноў твой вяз / Крунуў галінамі за плечы». І тады, калі родная вушацкая хата засталася без маці, паэта «ад самоты ратуе» пасаджаны бацькам у гонар сына вяз. Мне пашчасціла быць сведкам размовы паэта са сваім родным дрэвам. Яно жывіла гаспадарка, слухала яго трапяткую душу, бласлаўляла яго ва ўсе дні і гады жыцця.

Быў я шчаслівы, калі Рыгор Барадулін падоходзіў да магутнага вяза на маёй мядоцкай сядзібе. Менавіта тады, здавалася, паядноўваліся нябачнай повязю той, вушацкі і гэты, мядоцкі, вязы. А Рыгор Іванавіч быў медыумам-вешчуном, правадніком паміж матэрыяльным светам і светам тонкім, паэтычным, асмісленым. Імгненна скарачаліся адлегласці, злучаліся ў адно мінулае і сучаснасць, а недзе там, у засмужанай далечы, паўставалі загадкавыя прывіды будучыні.

Рыгор Барадулін і Аляксандра Камоцкі ў Мётчы, 2001 г.

І сапраўды, неўзабаве, у 2014 годзе, будзе закладзена Аляксандра Камоцкі на маёй мядоцкай сядзібе, заснаваная ў гонар пісьменнікаў: Рыгора Барадуліна, Уладзіміра Караткевіча, Яўгенія Янішчыца, Аляксандра Пільчанова, Васіля Быкава, Чынгіза Айтматава, Ніла Гілевіча, Яўгена Еўтушэнкі. Восем маладых вязаў строміста сцягаюць у мядоцкае неба, заручыўшыся падтрымкай і апорай свайго амаль стагадовага сябра — вяза-аксакала.

Але і той вушацкі вяз, які праводзіў у апошні шлях свайго гаспадарка, і той памятны вушацкі маладзічок, на рожках якога адпльвала ў вечнасць душа майго найлепшага старэйшага сябра, засталіся назаўсёды ў жыцці і ў памяці. Як і працягвае ўражваць барадулінскі першы паэтычны зборнік «Маладзік над стэпам». У рэспрынтным выданні гэтай кнігі — аўтограф, датаваны 5 лістапада 2010 года: «Уладзіміру Лайкоў — мой першы агрэх».

Прыгядваюцца сотні сустрэч, тэлефанаванняў і шчырых разоў. Але ўжо амаль шэсць гадоў мяне штодня не хапае Рыгора Іванавіча. Хіба толькі ў думках калі-нікілі прамовіш штосьці, узіраючыся ў блізкае табе барадулінскія вочы, што глядзяць з вялікага музейнага партрэта і са шматлікіх фотаздымкаў. Ці гартая адну за адной кнігі паэта, перачытваючы зноў і зноў паэтычны радкі.

І каторы раз дзякуеш нястомнай і руплівай Наталлі Давыдзенцы — за ўжо шэсць кніг барадулінскіх дзённікаў, што з'явіліся на Беларусі за апошнія чатыры гады. На іх старонках — вядомы і невядомы Рыгор Барадулін. А як пачынае трымцець сэрца, калі нечакана напатакаецца запіс, дзе згаданы ты і твая родная Мётка! І думаеш: а як жа іначай, бо паэт тройчы завітаў у наш Мядоцкі край. А колькі было разоў пра наш паэтычны кут! Здараліся ў паэта нават пра яго і вершы. І не аднойчы.

Першы прыезд паэта адбыўся зімой 1988 года. Вось што напісаў тады Рыгор Барадулін у нашым «Мядоцкім дыярыяшы»: «У марозныя дні абазрэўся душой у сценах Мётчанскай школы, дзе найшчырэй гаспадаром Уладзімір Піліпавіч Лайкоў, абазрэўся, бо пачуў, як шчыра, як натуральна, як спаковечна-нязводна гуцьвію ў самых

маладых вуснах кожнае слова беларускае святое Мовы! Хай гуцьвію, пакуль зоры не абсвілюцца! Вечна! Паклон! 30.01.88 г. Мётка. Рыгор Барадулін».

А напрыканцы лютага 1995 года не толькі ў Рэспубліцы Беларусь, але і далёка за межамі яе шырока адзначалася 60-годдзе народнага паэта. Да святкавання рыхтавалася таксама і наша Мётчанская школа. Мы прапанавалі Рыгору Іванавічу адзначыць яго юбілей у тым ліку і ў Мётчы. Паэт ахвотна пагадзіўся і 11 сакавіка завітаў на барысцкую зямлю.

Школа наша ў той дзень выглядала ўрачыста. Рыхтаваліся ўсе: вучні, настаўнікі, бацькі, шматлікія госці з суседніх школ. Стэнды, святочныя выпускі газет, кветкі і кнігі, кнігі, кнігі... Помніцца, напрыкладні я аб'язджаў ці не ўсе навакольныя кнігарні — шукаў і выкупляў барадулінскія кнігі, якія пасля бясплатна раздаваў усім ахвочым. Ім, шчаслівым уладульнікам, Рыгор Барадулін і падпісваў аўтографы больш за дзве гадзіны напрыканцы сустрэчы.

Выступаў сам паэт, выступалі вучні, выступалі настаўнікі. Менавіта тады Рыгор Іванавіч упершыню прачытаў свой нядаўна напісаны верш «Мова беларуская»:

Ускальханы,
Узадаваны,
Табой да скону
Закаханы
У кожны гук
Чароўны,
Краўны!
Мая князёўна
І царэўна...
З табой
У свяце,
У свеце,
У хаце,
Бо ты ў мяне
Адна,
Як маці!
Мова беларуская!

Асабіста мне Рыгор Барадулін падпісаў сваю апошнюю па тым часе кнігу вершаў «Евангелле ад мамы», якую ўручыў у прысутнасці ўсёй школы, уголас зачытаўшы аўтограф:

«Спадару
Уладзіміру Лайкоў,
Змагару
За нашу рану-раніцу.
Ён і любіць,
І галубіць мову,
Як матулю,
Як дачушку,
Я абранніцу!»

А ў нашай школьнай Кнізе ганаровых гасцей, дзе за апошнія 30 гадоў сабралася амаль 400 запісаў, паэт занатаваў:

«Лёс,
Не глядзі на нас, як вотчымы,
Будзь цёплым бацькам,
Як Лайкоў.
Хай зорам зорыцца
над Мётчам
З прабеларушаных вякоў!»

Трэці прыезд паэта меркаваўся на канец мая 1997 года. Якраз тады ў нашай школе ладзіўся літаратурна-фальклорны фестываль і была выдадзена кніга «Мядоцкі край і яго таленты». 3-за хваробы Рыгор Барадулін не змог наведаць наш Мядоцкі край, але ў той жа дзень перадаў з Мінска водгук:

«Спадар Уладзімір! Даўно ўжо я не меў гэткае асалоды ад даведачнай кніжкі. «Мядоцкі край і яго таленты» — гэта паэма ў лічбах, фактах, фотаабліччах,

Які чыніць
Мядоцкі край,
Робячы ўсіх беларусамі.

Мётка —
Мяцеліца лёд мяце.
Мётка —
Борыям гурбіны.
Мётка —
Салодкі на кожнай вярсе
Мёд
З губ гарачых прыгублены.

Мётка —
Тут меціўся Вітаўтаў шлях.
Казкі раслі мядоцкімі.
Квас журавінавы
Борам пах,
Клёк
Сілкаваўся клёцкамі.

Не выпускаў у свет
Лайдакоў
Уважаны паняй працаю
Дырэктар школы
Спадар Лайкоў
З падмётчанай рэпутацыяй.

А ўвосень 2001 года Рыгор Іванавіч усё-ткі завітаў у нашу школу разам са сваім малодшым сябрам, паэтам-бардам, колішнім барысаўчанінам, Алесем Камоцкім. Яго песні на словы народнага паэта і сёння лунаюць над нашым краем.

Рыгор Барадулін, Любоў Лайкоў, Уладзімір Лайкоў. Мінск, кватэра Барадуліных, 2008 г.

народных песнях, звываях, гэта хваласпеў роднаму краю, нашай крынічнай крывіцкай мове, беларускім людзям, нашай вечнай, як неба, як вецер і вада, Беларусі.

Пакуль будучы рупіцца такія апантанцы, як Уладзімір Лайкоў і спадкаемцы яго, пакуль будучы маці беларускія нараджаць такіх шчырабеларускіх озяцці, як на Мядоцчыне, жыць будзе Беларусь нашая.

Паклон Мядоцкаму краю,
Людзям яго нязлобаму, цікавымі і займальнымі, спрэс аздобленымі гумарам, гісторыямі са сваёй ўнікальнага жыцця. І ён жа радаваў сваім добрым позірк-кам, мудрай усмешкай, дасціпным народным словам. Паэзіяй і жыццём Рыгора Барадуліна трэба было «агруціцца». І я вельмі шчаслівы ад таго, што мне зрабіць на гэтым свеце тое змаглося.

Уладзімір ЛАЙКОЎ
Фота з асабістага архіва аўтара

МЯДОЦКІ КРАЙ
Божа гасцініны!
Павек карай
Гэтакімі прымусамі,

Казімір Сваяк — адзін з пачынальнікаў духоўна-ірацыянальнай плыні ў заходнебеларускай паэзіі. Яго творчасць вызначалі асабліваці містычнага, інтуітыўна-экстатычнага ўспрымання свету. Грамадска-эстэтычны ідэал паэта фарміраваўся на аснове рэлігійных поглядаў, глыбокага ўсведамлення хрысціянскіх маральна-філасофскіх каштоўнасцей. Каталіцкі святар, ён сцвярджаў духоўную сутнасць быцця як аснову добра, ісціны і красы ў свеце.

Надаўна споўнілася 130 гадоў з дня нараджэння беларускага паэта, філосафа, драматурга, публіцыста, каталіцкага святара Казіміра Сваяка.

Нарадзіўся К. Сваяк (сапр. — Канстанцін Мацвеевіч Стаповіч) 19 лютага 1890 г. у вёсцы Барані Свянцянскага павета Віленскай губерні (цяпер Астравецкі раён Гродзенскай вобласці) у шматдзетнай сялянскай сям'і. Вялікі ўплыў на станаўленне і развіццё творчых здольнасцей таленавітага хлопчыка аказала сямейнае асяроддзе, якое культывавала ўвагу і любоў да беларускіх нацыянальных традыцый і каштоўнасцей, вуснай народнай творчасці.

Будучы паэт закончыў спачатку пачатковую школу ў вёсцы Барані, затым

рэгулярна друкавацца пачаў з 1919 г. Апублікаваў зборнік вершаў «Мая ліра» (1924).

Яго п'яру належаць брашура «Алкоголь» (1913), цікавыя аповяданні, нарысы, публіцыстычныя і літаратурна-крытычныя артыкулы, нататкі, эцюды, імпрэсіі, гумарэскі.

Аўтар шэрагу драматычных твораў, сярод якіх асабліва вылучаюцца п'еса «Янка Канцавы» (1924) і містэрыя «Купалле» (1930), а таксама філасофскага дзённіка «Дзея майей мыслі, сэрца і волі» (1932).

Невылечная хвароба забрала К. Сваяка 6 мая 1926 г. у Вільні. Пахаваны на могілках Роса.

Яго мастацкае мысленне абумоўлівалася імкненнем да пераадолення зямнога і прыроднага пачаткаў, таго, што прынята разумець пад паняццем «фізічнага эгаізму», жывілася дабратворнай энергіяй любові, верай у сілу і несмяротнасць духу, маральнае ўдасканаленне чалавека і гармонію свету. Шырокая грамадская няпраўдзе, сацыяльнай несправядлівасці і нацыянальнаму ўціску, бедам і няшчасціям народнага асяроддзя паэт супрацьпастаўляў станоўчы рэлігійна-хрысціянскі ідэал, перастварэнне жыцця ў любові і веры ў Царства Божае, высокую Божую праўду і свабодную згоду і адзінства.

Лірычны герой зборніка К. Сваяка «Мая ліра» дарэшты прасякнуты памкненнем да Бога, пазнаннем Яго высокай зместаўтваральнай сутнасці («Ледзь толькі блысьне на небе зарніца, Дух мой, о Божа, на Цябе чакае»), прagne Яго, «як дожджу травіца». Ён сумуе па Богу, шукае Яго ў «дарозе блуднай», «у сухой зямельцы бязводнай і труднай, залітай жагай палудняга сонца». «Шляхам цярыністым жыццё агартаю, Руку цалую Твайго змільавання, — чытаем у вершы «Песня на псалмь 62», — Твой Огляд вечны гімнам апеваю І веру сёння ў духа змёртвыхстаньне». Душу аўтара «ажыўляе Поўнасьць прастораў гвезданага космосу», яго голас шукае «Шуднай мэлёды», «каб запяці гімн Творчаму Лёсу».

На думку К. Сваяка, усе зямныя і нябесныя з'явы і прадметы знаходзяцца ў працэсе свабоднага руху, узаемадзеяння і ўзаемапранікнення, яны падпарадкаваны поўнаму і вызначанаму касмічнаму ўсёадзінству, універсальнаму сусветнаму сэнсу, уасабляюць існаванне непадзельнай сусветнай ідэі. Якраз пазнанне вялікай і вечнай таямніцы, сусветнай ідэі, як духоўнага адзінства і ўзаемазвязнасці ўсяго з усім, гэтак званай цэласнасці прыватнага, калі адно адлюстроўваецца, рэалізуе свой патэнцыял

Гармонія сусвету Казіміра Сваяка

у другім, атрымлівае ў ім свой працяг і развіццё, з'яўляецца галоўным прадметам чалавечага жыцця. Лірычны герой паэта імкнецца да асэнсавання аб'ектыўна-матэрыяльных і суб'ектыўна-ідэальных частак і элементаў сусветнага цэлага, да ўзаемапранікнення і свабоднага існавання з ім. Натуральна, ён адчуваў на сабе ўздзеянне гэтага сусветнага цэлага («Пульс жывога ўсёсвету, творчы шопат чую...») і ў той жа час, рэалізуючы яго, сам уплываў на шматлікія навакольныя з'явы і працэсы. Цікаваю незвычайна, як у духоўным, гэтак і ў мастацкім плане, карціну назіраем, напрыклад, у вершы «Душа мая»:

Матыль пышкакрылы купаецца ў зорак

З праменьняў сатканых,

купаецца ў морах

З вадою чужоюнай. У неба ўзлетает

Арлом святаявідам — і ў пекла спадае.

Тут не толькі адно не выключае другога, а, наадварот, прадугледжвае яго. Адзінкавае і прыватнае існуюць на шырокай усеагульнай аснове, падпарадкоўваюцца высокай творчай сіле, прыроднай волі, касмічнаму розуму — Провіду Божаю. Верш прасякнуты адчуваннем адухоўленасці свету, напоўненасці яго цэльнай і пяшчотай, дабрыней і любоўю. Ён сцвярджае ідэю вечнага духу, які знаходзіць сваю рэалізацыю ў з'явах і прадметах матэрыяльнага свету, уасабляе прыныцы «станоўчага ўсёадзінства», актыўнасці і дзейнасці гарманічнага цэлага. Мабыць, асаблівай зместавай насычанасці і пераканання аўтарскага думка дасягае ў апошняй страфе твора:

*Свет чароўны-чужоўны
мяне ўзяў ў абоймы,
Напаіўшы адвечнай журбай ідэалу,
Твораў дзіўных усюды віджу*

*цэлы плоймы
І чую над сабою ўсебыту навалу.*

Імкненне і далучанасць чалавека да Бога абумоўліваюць якаснае перараджэнне і абнаўленне яго жыцця і сутнасці. Уздзеянне неўміручага і вечнага дару Божага выдэе да несмяротнасці. Духоўная любоў ператварае малое ў вялікае, частковае — у поўнае, часовае — у вечнае, надзяляе ўсеагульнае, бясконцае значэннем. Складваецца ўражанне, што душа лірычнага героя К. Сваяка мела неабмежаваныя магчымасці, усюдыйную прыроду, трансцэндэнтнае панаванне, валодала здольнасцю пераадольваць сумненні і ваганні, уздымацца над матэрыяльнай будзённасцю, шматлікімі грамадска-сацыяльнымі праблемамі і супярэчнасцямі, падпарадкоўваць сабе ўсе з'явы і прадметы. Яна поўнілася высокаю боскаю сілаю, і таму ёй адкрывалася абсяг ўсяго свету, было падуладна зямное і нябеснае. Яна пачувала сябе вечнаю і бязмежнаю ў прасторы і часе, бо ў ёй уасабіліся дабро, ісціна і краса.

Сэнсатворны змест і значэнне любой з'явы К. Сваяк успрымаў і разумееў як яе ўнутраную звернутасць да сусветнай ідэі, абсалютнай ісціны. Ён адмаўляў прыватную адасобленасць і злосьць, эгаізм і карысць у жыцці чалавека і грамадства, тым больш адкрытую барацьбу і супрацьстаянне. Паэт сумняваўся ў маральнай эфектыўнасці і дзейнасці радыкальна-рэвалюцыйных сродкаў і метадаў пераўтварэння

рэчаіснасці, адхіляў сілу і прымус як спосаб выратавання свету. «Ці варта змагацца з нядоляй крывавай? Ці варта вялічыць лік жэртваў зямлі? — разважаў ён у вершы «Чаму мне маркотна». — Ці ж сьвет пераробім рукою нямавай? Ці тым там ня лепей, што ў гробе згнілі?»

Найвышэйшым сэнсам існавання К. Сваяк лічыў духоўнае жыццё з увасобленымі ў ім красой і гармоніяй, маральнасцю і верай, што патэнцыяльна супрацьстаяць уладзе граху і несправядлівасці, выступаюць у якасці непераробім умовы і ідэальнага выніку развіцця грамадскіх адносін. Менавіта духоўнае жыццё з'яўляецца той субстанцыяй, якая надзелена абсалютным зместам. Усе праблемы і супярэчнасці рэчаіснасці ён прапаноўваў вырашаць і пераадольваць сілаю любові, усёдаравання і ўсёспрымання, імкненнем да духоўна-маральнага прасвятлення матэрыяльнага быцця і свету, насычэннем іх добром, красой і ісцінай. К. Сваяк прапаведаваў аб'яднанне ўсіх і ўсяго

Яго мастацкае мысленне абумоўлівалася імкненнем да пераадолення зямнога і прыроднага пачаткаў, таго, што прынята разумець пад паняццем «фізічнага эгаізму», жывілася дабратворнай энергіяй любові, верай у сілу і несмяротнасць духу, маральнае ўдасканаленне чалавека і гармонію свету. Шырокая грамадская няпраўдзе, сацыяльнай несправядлівасці і нацыянальнаму ўціску, бедам і няшчасціям народнага асяроддзя паэт супрацьпастаўляў станоўчы рэлігійна-хрысціянскі ідэал, перастварэнне жыцця ў любові і веры ў Царства Божае, высокую Божую праўду і свабодную згоду і адзінства.

на аснове імя і духа Хрыстова, сцвярджаў ідэю ўсеагульнага ўваскрэсення. Услед за многімі сваімі папярэднікамі і сучаснікамі паэт напauняў гэтую ідэю ёмістым духоўна-сацыяльным зместам, звязваў яе з неабходнасцю абуджэння і актывізацыі грамадска-патрыятычнага руху, стваральнай дзейнасці шырокага працоўнага асяроддзя, з адраджэннем Беларусі. Лірычны герой яго верша «Ad te levavi...» звяртаўся да Бога з тым, каб Ён спастаў змільаванне над беларускімі людзям, «што поўны нядолі, бо ўжо-ж ён просіць даўно змёртвыхстаньня, каб выйсці з крыўды, з грэху і няволі». «Чужынец люд Твой аддаў на пакусу, каб з яго сэрца выгнаць Цябе, Божа...» — чытаем у творы. Ён прасіў Бога «зорам сваеяй моцы» скрышыць «нячыстны працу рук паганых», збудзіць паднявольныя, згараваны люд «на труд свабодны, на ласку спакою», благаславіць яго на дабро і шчасце.

Паэтэтычная хрысціянска-каталіцкіх духоўна-маральных каштоўнасцей спалучалася ў творчасці К. Сваяка з выяўленнем актуальных грамадска-сацыяльных праблем і супярэчнасцей, сцвярджэннем нацыянальна-патрыятычнай ідэі, адраджэння Беларусі. Ён славіў Бога і адначасова ўсхваляў «родную старонку», яе чары, цудоўна-дзейныя сілы і магчымасці. «Ты цярыньне душы гоіш і зьнямогу цела, — чытаем, напрыклад, у вершы «Чары Айчыны». — Жыццё ў творыш, песньні роіш, вучыш жыць умела».

Мікола МІКУЛІЧ

гарадскую ў Свянцях (1906). У 1908—1914 г. вучыўся ў Віленскай каталіцкай духоўнай семінарыі, сумяшчаючы вучобу з лязчэннем зімою ад сухотаў на курорце ў Закапане.

У 1915 г. у Пецяярбургу К. Сваяк быў пасвечаны ў ксяндзы. Служыў вікарыем спачатку ў парафіі Камаі, затым Клопшчаны Свянцянскага павета. У 1916 г. пераведзены на пасаду вікарыя ў вёску Карыціна на Беласточчыне. З ліпеня 1918 г. — у вёсцы Лапеніца пад Ваўкавыскам, з канца 1920 г. — пробашч у вёсцы Засвір. На ўсіх месцах службы К. Сваяк займаўся рэлігійнай, грамадска-культурнай і літаратурнай дзейнасцю. Напрыклад, у Клопшчанах не толькі вёў набажэнствы па-беларуску, але і арганізаваў праі катэдра працу беларускіх школ і настаўніцкіх курсаў, заснаваў беларускі хор.

Беларускія казаны К. Сваяка ў касцёле, сцвярджэнне ім ідэй беларускага адраджэнскага руху выклікалі незадаволенасць і супрацьдзеянне польскіх духоўных улад, якія пераводзілі беларускага святара з аднаго месца службы на другое, суправаджалі яго працу атмасферай падазронасці і недаверу, пагроз і забарон. У 1922 г. яму нават давалася пабыць пад хатнім арыштам. Усё гэта падірвала і без таго слабае здароўе паэта. Пачынаючы з 1912 г. кожную зіму ён праводзіў на лязчэнні ў Закапане.

Свой першы верш «На імяны майго пробашча» К. Сваяк напісаў у 1912 г.,

Жыццё: рэальнасць і містыка

Самы аб'ёмны пражанні створ у лютаўскім нумары «Польмя» — містычная апавесць Віктара Кунцэвіча (паводле вызначэння аўтара) з інтрыгоўнай назвай «Спадчына генералышы Лемешвай». Пачынаецца з апісання заводскіх будняў электрарваршчыка Сяргея Кузько. Галоўны герой — звячэйны малады чалавек, хіба што романтик (3-за ўзросту), а больш нічым не вылучаецца ў сваім асяродку. Ён, нібыта падпарадкаваны чужой волі, уцягваецца ў шэраг небяспечных падзей... Сюжэт апавесці нетрывіяльны, закручаны. І каб яго разблытаць, аўтар і скарыстоўвае так званую містыку: атрымаўшы моцны удар па галаве, Сяргей пачынае бачыць галоўчынацы, якія насамрэч мелі месца ў жыцці тых, з кім ён узаемадзейнічае... Чым далей у лес, тым болей дрочу — аказваецца, што такія ж рэальныя галоўчынацы здольны бачыць і іншыя героі, у чыёй спартыўнай кар'еры мела месца траўма галавы. А дзяўчына, каханая Сяргея, без аніякага траўміравання размаўляе з прывідам у лустэрку... 3 гісторыі вядома, што часам невытлумачальныя здарэнні адбываюцца і ў палагах магучых уладароў, і ў жыцці простых людзей. Што да апавесці, дык ці не завялікая частотнасць гэтай містычнасці на невыліку колькасць дзеючых асоб? На сярэдзіне твора пачынае лавіць сябе на тым, што аўтару папросту не верыш... Інакш і ў жыцці, як і ў творы, кожны, аднойчы траўміраваны, мог бы быць экстрасэнсам ці прадказальнікам. На маю думку, лепей было б зрабіць апавесць дэтэктыва: інтрыга, калізіі, сюжэт, логіка — усё для гэтага ёсць.

Цалкам рэалістычнае апавяданне Наталлі Туміловіч «Дарога дадому», у цэнтры якога — гісторыя вясковай сям'і з праблемамі, што ў той ці іншай ступені маюць месца ў жыцці многіх: цяжкая праца, неабходнасць штодзённых высілкаў для таго, каб выжыць... Як узнагароду лёсу ў канцы расповеду аўтар дае сваёй герані надзею на простае чалавечае шчасце: прайшоўшы праз страты, боль, гады выпрабаванняў, Марыя сустракае роўнага сабе, вартага сябе чалавека...

Найбольшую асалоду чытання даюць наведы Уладзіміра Сцяпаня пад агульнай назвай «Малінавы кампот» (якая выглядае сімвалічнай). Кароткія гісторыі без аніякай містыкі ілюструюць глыбіню, невычарпальнасць, разнастайнасць і неспасцігальнасць жыцця, чалавека, лёсу... Вельмі псіхалагічныя і пры гэтым нешматслоўныя, яны

падобныя на графічныя шэдэўры: аўтар выкарыстоўвае некалькі сказаў для трапнай характарыстыкі героя — а ты цалкам «адчуваеш» вобраз, бачыш як жывога чалавека з усімі яго супярэчнасцямі. Гэта і старыя, якім пачынаецца злавіць у Свіслачы сазана, але яны вырашылі адпусціць рыбіну ў раку (і адразу паўстаюць сімвалічныя аналогіі: стары сазан — гэта яны самі, а рака — жыццё) («Вялікая рыба»), і жанчына, якая вяртаецца з курорта да сям'і, перажыўшы ці не найярчэйшы за ўсю яе гісторыю раман, але аддае перавагу звыкламу, знаёмаму, простаму (і тут забыты на балконе атля ракавіны — сімвал невядомага, нязвяданага: вабціць адчыненыя дзверы, але ты не ўяўляеш, што за імі) («Рапаны»). Навела, якая дала назву цыклу, запрашае да роздуму, прымушае зазірнуць у праданне душы чалавека і... жахнуцца. Але не ад пачварын, якіх там бачыш, а ад адчування болю за чалавека, за яго няўтульнасць, неўладкаванасць, немагчымасць суіснаваць самому з сабой, з «адкрытым космасам», які навокал, сярэдзіна блізкага і знаёмага, ва ўласнай сям'і...

Паэзія, прадстаўленая на старонках часопіса, разнапланавая, разнастайная, шматтэмная. Усе аўтары вызначаюцца насычанай вобразнасцю: Мікола Мятліцкі з падборкай «Мост паміж стагоддзямі», Іна Фралова з вершамі пад назвай «Першаходнае» і Юля Цімафеева з нізкай «Mother Tongue». У гэтай аўтара вобразы, бадай, самыя нечаканыя і незвычайныя:

*у чырвовай гліне
сваёго сэрца
я выкапала ямку
і пахавала ў ёй
сінюю костачку
яна прарасла
на той бок зямлі
на здароўе
ешце з яе
круелыя плады
майго болю
мае памерлыя
жывіце
я ваша костачка*

Рубрыка «Галасы свету» знаёміць з творчасцю сучаснага азербайджанскага пісьменніка Камрана Назірэ. Яго апавяданні, аб'яднаныя пад назвай «...Мяне ўжо там не было», перастарвалі па-беларуску Дзмітрый Радзівончык і Людміла Кебіч.

Яна БУДОВІЧ

Незваротнае шчасце

Лютаўскі нумар «Нёмана» пачынаецца раманам «Пад купалам карнавалу» Веры Зелінка. Твор спадаецца тым, хто любіць лёгкае чытанне: каханне, тайны, неспадзяванкі... Да таго ж даволі мала разважанняў, але шмат дзеяння і эмоцый, што абумоўлена задумай аўтара — расповедам пра падарожжа ў Рыяд-Жанейра, які з кожнай старонкай усё больш нагадвае дэтэктыў. Героі (Захар, Тарас, Эрыка і Макс ды Ліза — не ўсе тыповыя для Беларусі імёны) — былая школьная кампанія, усе ролі ў якой выразна акрэслены. Хтосьці безнадзейна закаханы, кімсьці кіруе рэўнасць, але для ўсіх гэтая вандроўка — шанец паставіць кропкі над сваімі «і». Нягледзячы на, здавалася б, блізкія стасункі, у іх адносінах адно да аднаго не назіраецца далікатнасці і дабрыні. Значок ці не, але аўтар адлюстравала персанажаў такімі, што вандраваць з імі амаль не хочацца. Магчыма, працяг будзе больш поўны яркімі падзеямі і раскрые цікавыя бакі герояў.

у чымсьці асаблівы для чытача, але для аўтара — дакладна. І сніцца герою, што яго зноў цяле каханая, і памятае ён расставанне, і сумуе па страце. Але ў той жа час захоплены ці не зусім іншай музай: як пульсэе жылка на яе шыі, якая яна слабая і крохкая, неапсальна прыгожая. Але і гэтая асоба застанецца з ім толькі на кароткі тэрмін і знікне назаўсёды.

У ключавым вершы падборкі Аляксандра Лісняка, які і даў ёй назву «Адлюстраванае святло» («Отражённы свет»), уласоблена імкненне чалавека да ўсяго светлага, жывога, шчырага і навокал, і ў сабе. Асабліва — да кахання, якое на працягу верша згадваецца толькі аднойчы, але ўжо ў наступным творы — «Узросты кахання» — атрымлівае паўнаватраснае развіццё. Дарэчы, закрапаецца і тэма пазыяга кахання, калі героя знаёміць з жанчынай, якой «таксама шчасця хочацца». Восць толькі некаторыя параўнаны падаюцца дзіўнымі:

«Вялікая рыба»), і жанчына, якая вяртаецца з курорта да сям'і, перажыўшы ці не найярчэйшы за ўсю яе гісторыю раман, але аддае перавагу звыкламу, знаёмаму, простаму (і тут забыты на балконе атля ракавіны — сімвал невядомага, нязвяданага: вабціць адчыненыя дзверы, але ты не ўяўляеш, што за імі) («Рапаны»). Навела, якая дала назву цыклу, запрашае да роздуму, прымушае зазірнуць у праданне душы чалавека і... жахнуцца. Але не ад пачварын, якіх там бачыш, а ад адчування болю за чалавека, за яго няўтульнасць, неўладкаванасць, немагчымасць суіснаваць самому з сабой, з «адкрытым космасам», які навокал, сярэдзіна блізкага і знаёмага, ва ўласнай сям'і...

*А нам любові з ней не отпущено,
У нас глаза прохладней проруби,
И губы в уголках опущены,
Как крылья раненого голубя.*

Увогуле ж, настрой падборкі Аляксандра Лісняка неспрыхавана песімістычны.

Наступны твор за аўтарствам Вітаўта Чаропкі «Ваша імя. Нататкі на палых кніжцы майго жыцця» (пераклад з беларускай мовы Канстанціна Шыдлоўскага) таксама разнапланавы і настраўвае, і тэматычна, і ідэяна. Але агульнае ў ім — пастаянны зварот да любові і прыгажосці (у вобразях маладых дзяўчат-багінь), не сказаць, каб

тваё ўсёведанне» («Невежество мое — твоё всезнание») супрацьлеглыя па светаадчуванні папярэдняму творцы. Паэта хвалююць тэмы поспеху, страху, веры, але адсылае ён чытача не да асабістага досведу і разваг, а да суцэльнай гісторыі і культуры. Ён упэўнены ў сваіх меркаваннях і з лёгкасцю размаўляе з чытачом на даволі складаных тэмах, як і ў «Лісце Кольку Захаранку»: «Мы з тобою не владеем снами — ну і што: не Бог какая жалось! Смерть есть время, прожитое нами, а не то, которое осталось. Потому не упускай ни часа, и хоть в нашей жизни все нескатит, неприкосновенного запаса нет у нас, но на сегодня хватит. Коль светло живот — беги к сортиру, коли силы есть — пройдишь по бабам. Римлянин вешал от Рима к миру. Я помельче: от Нокдима — к Швабам».

Ніна Мацэвіла ва ўспамінах («Водсветы майго дзяцінства») адлюстравала сапраўдны зрэз часу: канец 30-х гадоў мінулага стагоддзя, Заходняя Беларусь, жыццё на хутары. Яна дзеліцца фрагментамі дзяцінства, распавядае пра родных, але гэта ўсё ж не больш, чым наўпрост успаміны. Героі абмаляваны толькі штырмамі, бо асноўная ўвага — бытаапісанню. На гэта, па прызнанні аўтара, яна сама ледзь наважылася — «...занадта балюча было варушыць дарогое і незваротнае страчанае...»

*Ах, это я! Опять з печалью,
Опять, з раскосяю, вдвойне!
Плохими люди нынче стали! —
Горюют бабки во дворе.*

Так, «Нёман» завяршаецца трыма лірычнымі вершамі Дар'і Лёсавай «Але і мне ж дарыць пара!» (пераклад на рускую мову аўтара). Што ж... Ад падарункаў, як кажуць, не адмаўляюцца...

Яўгенія ШЫЦЬКА

Звышсучаснасць і буслы

У лютаўскай «Малодосці» працягваецца рубрыка «У бібліятэцы з Анхелы». Падыход Анхелы да кампазіцыі крыху змяніўся: цяпер творчы шлях аўтара (гэтым разам — Рэнэ Гасціннага, аўтара маленькіх апавяданняў і коміксаў) падаецца паралельна з жыццёвым шляхам. Але само пісьмо Анхелы цяпер больш эсэістычнае. 3-за гэтага выключна лінгвістычны цікавы «постскрытум», пасля якога ідзе ўрывак з апавядання, звяртае на сябе столькі ўвагі, колькі не звяртае ні адзін пасаж пра Гасціннага. Ужо другі раз чытачам прапаноўваюць пазнаёміцца з дзіцячым (пераважна) аўтарам, да таго ж сама Анхела зноў распавядае, як пазнаёмілася з Гасцінным у дзіцячым прыз-бацькоўскаму бібліятэку. Вельмі не хацелася б, каб рубрыка ператварылася ў дзіцячы ўспаміны адбываюцца накіраванасці, тым больш што мэтвава аўдыторыя «Малодосці» не такая і маладая.

На «Старонцы аднаго верша» — тэкст Ірыны Лісічкінай «Два буслы». Як і ў свой час з іншай дэбютанткай гэтай старонкі Волгай Нікіценкай, не зусім зразумела, чаму друкуецца менавіта гэты твор, які не тое, што не маніфестуе аўтара як носьбіта індывідуальнага спалучэння паэтычных сродкаў — выстаўляе яго штამпы. Сутнасная беднасць лёгка акрэсліваецца аднымі толькі рыфмамі першай жа строфы — «неба — хлеб» і «вясны — буслы».

Ёсць на старонках часопіса і сваё свята ў абліччы падборкі вершаў Паўла Дарохіна з назвай «Сілумінавыя начоўкі». На ўзроўні канструавання апаведу вершы моцна набліжаны да паэтызаваных статуаў: праз цяперашні час дзеясловаў і інфінітываў, а таксама ўвогуле праз вялікую колькасць канструкцый «сцвярдзальнага характару» («Ліпень то новы люты» ці «Вайна — гэта жорсткі экс») адбываецца фіксаванне

быцця, дзе законы паэтычнай мовы выконваюць ролю законаў фізікі. На сінтаксічным узроўні кароткія сентэнцыі спалучаюцца з разгорнутымі: дзякуючы гэтаму механічная «статуснасць» зліваецца з натуральным маўленнем, што надае аўтарскаму светаадчуванню пэўную вагу і ўніверсальную лёгкімнасць. Для лексічнага ўзроўня характэрныя энцыклапедычны і шматрэгрэставасць, якія выконваюць цэлую прорву функцый: адлюстраванне «кліпаваасці» сучаснага свету, усталяванне адначасова іранічнага, романтичнага і прагматычнага стаўлення да жыцця, падкрэсліванне актуальнасці сваёй мовы і мыслення, легітымізацыя пост- (ці нават пост-пост) мадэрнісцкага становішча паэзіі і наогул грамадства. Вершы Паўла Дарохіна — адпаведны паэтычны падручнік па звышсучасным успрыманням рэчаіснасці, які добра паказвае не толькі, што такое паэзія

ў XXI стагоддзі, але і ў якіх катэгорыях сёння здзяйсняецца звычайны чалавек.

Тыповым, на мой погляд, для беларускай перыядыкі стыльва-моўным анахронізмам (хаця і зробленым на поўным узроўні) выглядаюць вершы Кацярыны Роўды. Зноў па радках пралітаюць буслы, зноў жыта і адзінокія хаціны, з якіх складзецца чарговы прыклад вяскова-маларадзімнага лірыкі. Ад пейзажных замалёвак аўтар рухаецца ў бок больш індывідуальных матываў, але нават асабтыя пауццці аказваюцца ў палоне некалі прачытаных вершаў, іх сюжэтаў і паэтычных хадоў. Ёсць асобныя блізкія да ўдалых момантаў кшталту іранічнага «Слэз няма. А на сэрцы — шклавата» і разгорнутага «Недаспелыя пауцццяў зліленае збожжа // Хлебам шчасця не стане на белым абрусе», але такім правам крэатыўна, лічу, не хапае выкарыстання на ўзроўні сюжэтаў і лексічных адзнак, за кошт якіх абраны

Кацярыны Роўдай шлях вызавання зольскага і працую.

Застаецца пажадаць «Малодосці» літаратараў, чые творы існавалі б не ў шмагуэрэўнавым вакууме, а ішлі б па лязе сучаснасці, стваралі б гэтую сучаснасць праз тэкст. Павел Дарохін, безумоўна, робіць свой унёсак у фарміраванне рэальнасці, але ці ёсць у такім падыходзе да творчасці грамадскае запатрабаванне? Ці не лепей чарговы раз прыгадаць запаветных буслоў?..

Данііл ЛЫСЕНКА

ЗАКЛЯТЫ СКАРБ, або Сага наканававання

«Naked and alone we came into exile. In her dark womb we did not know our mother's face; from the prison of her flesh we come into the unspeakable and incommunicable prison of this earth...»

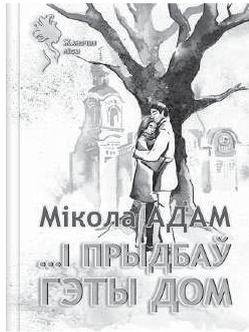
Thomas Wolfe «Look Homeward, Angel»¹

Шукаць свае карані, намацаваць самасць, ідэнтычнасць — справа няпростая і адказная. Па-першае, трэба мець моцны характар: не заўсёды ў чалавека стае мужнасці, каб прыняць, прызнаць і тым больш распавесці ўсяму свету тыя ці іншыя факты пра сваю сям'ю. Па-другое, неабходны стымул — выраславы фактар, якім часцей за ўсё выступае спрадвечныя экзистэнцыяльныя запыты: «Хто я? Адкуль? Навошта тут, у гэтым свеце?» Па-трэцяе, кожны з нас — гэта звяно ў ланцужку шматлікіх пакаленняў роду, вынік кахання, нянавісці, трывог, спадзяванняў нашых продкаў. І без разумення, усведамлення гэтага мы асуджаныя штораз вяртацца да выклятых пытанняў і не знаходзіць на іх адказу, прыпадабняючыся да біязмоўных, набрынялых жывёльнымі інстынктамі манкуртаў.

Мікола Адам, аўтар чарговай кнігі з серыі «Жаночыя лёсы», выданаея сёлета на пачатку года выдавецтвам «Чатыры чвэрці», плённа працуе ў айчынай літаратуры на працягу апошніх двух дзесяцігоддзяў. Творцу шматграннаму, яму падуданы і меладрама, і арт-хаус, і пераклад, і нават дзіцячая літаратура. Як амаль кожны прэзакт, ён пачынаў з вершаў. Вучыўся на філолага ў БДУ, атрымаў спецыяльнасць кінадраматурга ў БДУКМ. Яму давлялася ўсяго ў жыцці дасягаць самому, пераадолювачы як знешнія, так і ўнутраныя перашкоды. Пачатак дзевяностых, шматдзятная сям'я, бацькі — сціплыя вясковыя працаўнікі. Пераехаўшы з Казахстана ў Беларусь, яны вымушаны літаральна змагацца за месца пад сонцам. Юнацтва пісьменніка было амрочна на цяжкасці, якія нават і не сніліся большасці сучасных маладзёнаў: калі падчас вандравак па некалькі дзён даводзілася абыходзіцца без ежы, наचाваць на вакзалах, прымаць удзел у вулічных паядынках. «Дваровыя бойкі жорсткія, заўсёды не па правілах, крывавыя і часцей за ўсё кароткія...» — напіша ён пасля. Ад адчаю ратавалі кнігі — чужыя і тыя, якія ён марыў стварыць. Мікола Адам нястомна шукаў сіябе: спрабаваў і акцёрскую, і рэжысёрскую, і журналісцкую прафесію. Былі моманты, калі расчароўваўся ў літаратуру, але пакліканне штораз увакрасла яно з небыцця, дазваляла зноў паверыць у сілу слова:

Калі сэрца твайго шчымяла,
Бо яму святла не ханала, —
Да мяне заходзіў нясмела
Летуценнік Янка Купала.

1 «Атоленія і саматныя прыходзім мы ў выгнанне. У цёмным улонні маці мы не ведаем яе аблічча; з вянзкія яе плочы мы выходзім у невымоўную глухую вянзку гэтага свету...» (англ.).
Томас Вулф, «Зіры на дом свой, анёл».

Калі я, прыгнечаны нечым,
Збываўся на ўласны голас, —
Мне распрывіць
прыходзіў плечы
Па-бацькоўску Якуб Колас.

Яго творы ранняя, «першацвэтаўскага» перыяду — квітэсэнцыя юнацкіх жаданняў, амбіцый, неўтаймоўнай пачуццэвасці. Сведчаннем гэтаму — «Вайна, прыдуманая мною» — ранняя паэма, у якой знайшлі адлюстраванне пошукі, памкненні, захапленні маладога творцы. Шмат у чым ён такім і застаўся: для многіх нязручным, «непрыручаным», тым, хто не ўпісваецца ў заддзеныя часам і грамадствам каноны, хто шмат на што мае свой, адрозны ад агульнапрынятага, погляд. Такая рыса хутчэй шкодзіла, чым дапамагала ў рэальным жыцці, дзе не любяць, калі рэчы называюць сваімі імёнамі, а людзей, якія насмельваюцца ісці супраць натоўпу, запісваюць у пары і робяць ізгоймі.

Новы твор — гэта, па сутнасці, справаздача за пэўны перыяд, падвядзенне вынікаў, своеасаблівы Рубікон, за мяжой якога можна задаць сабе пытанне: здолеў ці не? ці адшукаў карані і праз іх — сябе?

Кніга «...І прыглыбаў гэты дом» невыпадкова мае прысвечэнне: «Мяне Вользе Яўгенаўне і бацьку Міхаілу Іванавічу». Бацькі Міколы Адама і ёсць галоўныя героі «аўтабіяграфічнага» рамана. Такое азначэнне можа напачатку ўвесці чытача ў зман, бо неўзабаве высвятляецца, што аўтар — усюго толькі апавядальнік, і ў той час, калі разгортваюцца асноўныя падзеі рамана, яго яшчэ няма нават у «праекце». Нягледзячы на гэта, пісьменнік віртуозна балансуе на мяжы *non-fiction* і белетрыстыкі, ствараючы аб'ёмную мастацкую рэальнасць, і ўжо справа чытача, ці верыць напісанаму. Аўтар пахрокова рэканструюе мінулае, напаяўнае прастору твора фактамі, жывымі эмоцыямі, побытавымі і гістарычнымі падрабязнасцямі, дзякуючы чаму складваецца ўражанне, што чытаеш дакумент эпохі.

Аповед распачынаецца з сямейнага міфа, паводле якога родны дзед аўтара па матчынай лініі Іван з'явіўся на свет у выніку пазашлюбнага кахання ўкраінкі і немца. Гіпатэтычнае сваяцтва, абцяжаранае неславянскім прозвішчам, накладзе жорсткі адбітак на яго далейшы лёс, прымусяць узысці на сваю Галгофу, зазнаць пакутліваю адысею па сталінскіх лагерах. І толькі пасля развянчання

культы асобы ён здолее вярнуцца да нармальнага жыцця — займець сям'ю, сталую працу.

Зусім іншы вобраз, шмат у чым супрацьлеглы — у дзеда па матчынай лініі Яўгена Украдзігі, Героя Савецкага Саюза, які «меў безліч медалёў і ордэнаў, аднак ніколі імі не выхваліўся». Камандзір баявой дэсантна-штурмавой брыгады ВМФ, капітан другога рангу, неаднойчы паранены, ён не прызнаваў аўтарытэтаў: мог паслаць куды падаляў нават самога маршала Жукава, што і здарылася ў паліцыйнага гадзі падчас службы ў Адэсе. Непакорліваму бунтару пасля гэтага інцыдэнту нічога больш не засталася, як разам з жонкай з'ехаць у Казахстан на цалінныя землі.

«Не нам судзіць нашых дзядоў... бо не мы трымалі з імі фронт і не паміралі бязвінныя разам з імі ў ГУЛАГах» — бадай, самы галоўны пасыл твора. Героямі не нараджаюцца, а гісторыя ствараецца людзьмі звычайнымі, простымі, якія працягваюць выключныя якасці найчасцей імпульсіўна, абараняючы ў першую чаргу блізкіх, і толькі постфактум іх запісваюць у пасіянарый.

Менавіта далёкі Казахстан — адно з асноўных месцаў дзеяння рамана, тут сыходзяцца зоркі і сплітаюцца лёсы. У пошуках лепшай долі, перажывішы асабістую драму, а найперш — збгаючы ад самога сябе, прыязджае Бацька ў горад гарнякоў Шахцінск, дзе і знаходзіць каханне свайго жыцця. Просты вясковы хлопец, сучасны Апалон, гэты беларускі Стэнлі Кавальскі, нават знешне падобны на Марлона Брандо са знакамітага фільма «Травмай Жаданне», шчыры і неспрэчны, ён адразу трапляе ў крмінальную, рызкоўную для жыцця, гісторыю з «мясцовымі», але годна выходзіць з яе дзякуючы прыроджанаму адчуванню справядлівасці і павая да асобы, не звачаючы на нацыянальнасць і звычкі. Не дзіўна, што такі чалавек адразу заваўвае сэрца Маці — інтэлігентнай, далікатнай дзяўчыны, выхаванай на высокіх ідэалах, якая таксама мела за плячыма няўдалы вопыт каханя да старэйшага за сябе настаўніка літаратуры. Бацька як ніхто іншы адпавядае яе ўяўленню пра тое, якім павінен быць сапраўдны мужчына. Цікава назіраць за разгортваннем падзей, за тым, як узнікае каханне з першага погляду. Адметны, запамінальны вобраз дзяўчынкі Танюхі, што дапамагае Бацьку, збірае пра яго абранніцу інфармацыю, дае парады нявобразнаму «ухажору», выступаючы ў ролі своеасаблівага ахоўніка-купіда.

Нароўні з іншымі прысутнічае ў творы і «персанаж», які з'яўляецца стрыжнявым, лёсавызначальным для кожнага з дзеючых асоб рамана. Вёска — асноўны антаганіст, рухавік аповеду, «бермудскі трохкутнік», які не толькі не дазваляе героям і іх нашчадкам пазбавіцца свайго мінулага, але нават і праграмуе будучыню. Тэма Вёскі як наканававання ўвогуле скразная ў беларускай

літаратуры, і Мікола Адам неадарэмна да яе звяртаецца услед за Іванам Мележам, Міхасём Стральцовым, Андрэем Федарэнкам. Бо так ці інакш усё мы родам адтуль — з тых пахіленых, занядбаных хацін, нас узгадавалі гэтыя палі, лугі і лясы, яны падавалі нам нахненне і волю, і ў той жа час кожны з нас усяляк імкнецца пазбываць гэтае спадчыны, нібыта заклятага скарба са старадаўняй легенды.

Герояў рамана Міколы Адама Вёска чакае: упэўнена і спакойна. Яна ведае, што блудныя дзеці нікуды ад яе не дзенуцца. І сапраўды: настае час, калі Вёска паглынае, раствае ў сабе галоўнага героя: «...Чым болей ён знаходзіўся тут, тым глыбей і шчыльней апаноўвала ім Вёска. Яна зрабіла яго ворагам уласных жонкі і сына...». І ў той жа час Бацька адчувае сваю адрынутасць, ён нібы чужаніца ў родных мясцінах, цалкам апраўдваючы бязлітасны досціп аднавяскоўцаў: «...Шалэйка — лішня я воль у драўляным коле і вулічная мянушка бацькавай сям'і». Аўтар не ідэалізуе сялянскі побыт — праз жорсткія, натуралістычныя сцэны ўсяляк паказвае, што вясковае жыццё — гэта ў першую чаргу цяжкае, на мяжы чалавечых магчымасцей, штодзённая праца, скіраваная адно на выжыванне, і што за дзесяцігоддзі нічога ў такім жыцці не змяняецца. Тут справядзе пануюць зайдзрасць, хцівасць, абыякавасць... Пісьменнік не шкадуе сваіх суайчыннікаў, ускрывае гнайнікі на целе людской супольнасці. І ў той жа час навідавоку — трапілае аўтарскае стаўленне да кожнага з персанажаў, жаданне падкрэсліць уласцівы ім пачуццё гумару, часта невытлумачальны альтурызм, аптымістычнае, хоць і на мяжы з эпікурызмам, стаўленне да рэчаіснасці. Нездарма прататыпам Вёскі служыць Мікалаеўшчына — раздзіма народнага песняра Якуба Коласа, а назва рамана перагукваецца з матывам пошукаў лепшага прыстанішча, абцяянай ідолю і з паэмы «Новая зямля».

Асобна варта адзначыць стыль твора — сціплы, з мінімумам дыялогаў, надзвычай кінематаграфічны, калі акцэнт робіцца на візуальных, рэчывых дэталях, а паўсідзённыя, малазначныя на першы погляд эпізоды ствараюць яркую запамінальную карцінку, дзе суседнічаю дакументалістыка і рамантыка, аздобленыя элементамі сямейнай сагі.

Шэраг важных маральных пытанняў, узнятых у рамана, падаецца вельмі актуальным менавіта сёння, калі ўсведамленне ідэнтычнасці і веданне свайго радаводу робіцца ці не адзіным сродкам духоўнага самазахавання для сучаснага чалавека. Мо і сапраўды: час пошукаў і эксперыментуаў, заснаваных на адмаўленні побыткаў папярэднікаў, мінае — у тым ліку і ў літаратуры, вяртаючы чытачу магчымасць адчуць мастацкі вобраз у яго першароднай чысціні і некрапатах.

Янка ЛАЙКОЎ

Знак сувязі

Для любой літаратуры вельмі важна ўсталяваць міжнародныя сувязі. Пераклады спрыяюць распаўсюджванню твораў і, як вынік, замацаванню пэўнай нацыянальнай літаратуры ў сусветным літаратурным працэсе. Для беларускай літаратуры пераклады на рускую мову — самае лагічнае, што можа здарыцца, таму што, нягледзячы на блізкасць і падабенства моў, іх адрозненні вельмі ярка і заўважна выяўляюцца ў мастацкім маўленні. Але пры гэтым усё яшчэ ўдаецца даволі блізка перадаць сэнс, пазбегнуўшы моцнага скажэння, якое звычайна адбываецца пры перакладзе паэзіі.

Сучасныя беларускія пісьменнікі даволі шмат высылкаў накіроўваюць на тое, каб пра беларускую літаратуру даведліся за мяжой. Вядома, што супрацоўніцтва з расійскімі пісьменнікамі — адно з наймаццейшых. Адзін з перакладчыкаў з беларускай на рускую — Юрый Шчарбакоў. Яго пераставэрны друкваліся ў перыядыцы ў Беларусі, Расіі і Казахстане. З-пад яго пера выйшлі кнігі перакладаў «Беларускі матыў» і «Маё багацце», ён таксама паўдзельнічаў у беларускім праекце — стварэнні кнігі аднаго верша «Мая залатая Бенгалія» Рабіндраната Тагора. Юрый Шчарбакоў — сталы ўдзельнік беларускага сімпозіума літаратуры «Пісьменнікі і час». У мінулым годзе ў Беларусі выйшла яго кніга «Таямніцы дзеню» у перакладзе на беларускую Міхаса Пазнякова.

У той жа час Юрый Шчарбакоў стварыў чарговы зборнік перакладзенай паэзіі «Маладая Беларусь». Большую частку кнігі займаюць творы сучасных аўтараў — Алеса Бадака, Міхаса Пазнякова, Юліі Алейчанкі, Марыі Кобец. Але перакладчык вырашыў пачаць з твораў сучаснікаў змяшчэння перакладаў класікаў — Янкі Купалы і Якуба Коласа. Яны адкрываюць гэты зборнік, назву кожнаму даў верш Янкі Купалы.

З аднаго боку, такое суседства можа падацца дзіўным. Але гэтае кампазіцыйнае рашэнне можа растлумачыць тым, што ўсе аўтары, прадстаўленыя ў кнізе, у пэўным сэнсе спадчыннікі літаратурнай традыцыі, закладзенай самімі вядомымі беларускімі паэтамі. Напэўна, так можна сказаць пра кожнага, хто піша сёння па-беларуску. Але ў верш, прадстаўлены ў зборніку перакладаў, асабліва заўважнае перайманне тэм, валоданне класічнай сілаба-танічнай формай і нават падабенства погляду на свет, прымаюць, праз якасць аўтарна ўспрымаюць рэчаіснасць. Ім характэрна эмацыянальнасць, увага да наваколлага свету і да жыцця чалавечай душы, імкненне паглыбіцца ў сутнасць рэчаў.

Нягледзячы на тэматычную блізкасць і агульныя традыцыйныя формы, тэксты не зліліся ў адну плынь, не выглядаюць так, быццам належалі аднаму аўтару. Змяніючы мову тэксту, перакладчыку ўдалося захаваць асабліва сціпую паэтычнага голасу, стылю кожнага з аўтараў, чые тэксты ўвайшлі ў гэты зборнік.

Ганна ІВАНОВА

Мікола МЯТЛІЦКІ

У Мірскім замку, сон прагнаўшы дрогкі,
Па лесвіцы прыцемненнай крутой
Вякі ступаюць, сцяўшы выдых лёгкі,
Што рушылі падаўна на настой.

Са спін гадоў паклажу паскідалі,
Памаладзелі дружна як адзін
І кружацца на балі ў светлай зале
У вобліку жанчын і тых мужчын,

Што некалі кружылі — вочы ў вочы —
З усмешинасю і цнотнасцю гарэз.
І зноў гучыць між skutай соннай ночы
Узрушлівы і вечны паланэз.

А рушыць дзень, і зноўку на прыступках
У падзямелля сядуць змрочны схой.
Ўсталюецца сучаснасць. А наступнасць
Абліччы новых выкрасе вякоў.

І прыйдзе ноч, дзе ў вечным утрапенні
Пад сховаю таемнай цішыні
Далучыцца да тых, дзе продкаў цені,
Век, што ўбярэ жыццё нашы дні.

ДТ-54

На полі памяці маёй
І сёння ты ўздымаеш скібы
Сталёвай счэпкаю плугоў.
І я, хлапчук віхрасты шустры,
Услед імчуся з прыткіх ног
Па тупкім гусенічным следзе.
Над прэзлю сонечнай вясны
Звіняць у небе жаваронкі,
І спева іх усё гучней,
Бо строкат трактара штохвілі
Слабее ў зыркім аддаленні.

Вось гэтак полем і праплыў,
Сышоўшы подаўна у вечнасць,
Прыйшоўшы ў свет са Сталінграда,
А потым з Харкава, Алтая.
Вястун магутных трох заводаў,
Падняў ты чорныя барозны
На дзірванах вайны мінулай
І толькі зрэзь у снах цяпер
Арэш нястомна — памяць плужшы.

СОЛЬ

І соль на вагу золата была,
Хоць кажуць,
што прынесла мноства зла,

Крыві замнога ў войнах папіла,
І славу, і няславу здабыла.

І, стаўшы ўседаступнаю, яна
Забылася: крывавага цана

Гадзюкаю за ёй услед паўзе,
Сумленне чалавечае грызе.

І сёння многім ад таго баліць,
Што хтось камусь спрабуе насаліць.

АДЗІНЫ ЗДЫМАК

Гады над іколай — крылы галубіныя —
Чародкаю пранесліся яны.
Скрозь час гляджу на здымак наш адзіны:
Клас выпускны ля ікольнае сцяны.

На здымку тым мы ўсе наўна-юныя.
Цяглі рады. І ўскраечак акна.
І ў сэрцы так журліва-чуіна струнамі
Спявае наша светлая вясна.

Жывём, сваімі трызінім летуценнямі,
Жыццёвай прагі голас не пагас.
Ды ўжо адсюль, адкуль гляджу я, цэнямі
На здымак наплывае стратны час

І выразае, як нажніцы, многа
Абліччы, аднакласнікі мае.
І зноўку задыхнуўся ад знямогі я,
І сіл глядзець у памяць нестае.

ПАНСКІЯ ВЕРБЫ

Панскія вербы — забытага часу астача.
Скрушина ў атожылках змрочных
мінулае плача.

Вузкай дарогі ўзбоч абступілі канавы.
Подаўна згаслі панскія страсці-забавы.
Мчалася брычка лётка судой у лясніцтва.
Колькі ім помнага, подаўна зніклага сніца.

А я яму: «Люблю-ю,
калі усё проста і надзейна».

Магчыма, колам надмагільным
машына дакранецца цела.
Я азірнуся ў месцы пыльным,
але не убачу контур белы.

І здзіўлены вачыма,
уражаны да нетраў,
я пагляджу на шыну,
якая ў сантыметры
ад галавы маёй застыла
пад бамперам ад рэтра.

І вось такое тут надвор'е:
жыццё змяняецца лістотай
лістоў, канвертаў, дрэў.
Душа шукае тут раздолля
і шанец стаіцца не галотай,
каб не патрапіць ў бэль.

Я адчуваю снегапады
самотнай эраю жыцця.
Ён зноў мне шэпча:
«Падай, падай —
няма тут забыцца».

А я стаю глухім балванам —
гляджу на святлафор;
і думаю:
«Не дачакаешся... Не стану!...»
Зялёны. Крочу ў бой.

Дайце мне клін —
я пастаўлю мяжу
паміж явай і сном,
паміж моцным і слабым.

Строфы гэтыя рынг —
я праўграў і ляжу;
стрэл у скроню — мой стогн
прарасце баабабам.

Тут маладыя часта страчалі світанкі.
Тут уздыхалі, цноту згубішы, каханкі.

Словы шатталі з марай: такія чуць век бы!
Часу астача забытага — панскія вербы.

На Снудах рыбакі вугроў мярэжамі
І сёння ловяць зноў на водмелі ўзбярэжжа.

Густы чарот ускінуў суха шчоткі,
Плывуць у ранку сіль прасмалены лодкі.

І з сетачных мярэж, з нядаўняга палону,
Гадзючыны вугроў бура-зялёных

Імкліва шыюцца у днічы-дошкі лодак.
І хоць бы з іх адзін жадаў дыхнуць
свабодай —

Узняўся, каўзануў за борт рухава-прытка.
Ляжаць яны на дне, аціхлыя, як зліткі,

І цапаць рыбакоў,
што ў велічным спакоі —
«Глядзі, якенны ўлоў!» —
іх кратаюць рукою.

І полымя зары шугае над пагоркам.
У белені садоў на строме Краснагорка

Ужо не першы век баіцца ў плёс упасці.
На строме той не раз я піў
глыткамі ішасце.

Сляза ў вачах. І зубы сцяты.
І жменя жвіру напаслед.
Так маладзенькага салдата
Хаваў суровы, жорсткі свет.

Гучаў на могільках вясковых
Удушина-слёзны зык трубы.
І ваенкама стылі словы
У скрушным наступе журбы.

Яна паміж крыжоў стаяла
І гасла хмарай угары.
Вяскоўца юнага забрала
Смерць безаглядна без пары.

Салюту залпы прагрмелі.
Ім вечна ў памяці грымець!
І мы, падлеткі, насталелі,
Бо твар у твар сустрэлі смерць.

Як знайсці да кузні сечежку,
Дзе б мне выкаваў падкову

Малады каваль-умелец,
Каб прыбіць яе на ішасце
Над парогам светлай хаты?
Тая хата ў ззянні сонца
За курганам пры дарозе,
У акружжы ніў зялёных
І шатпанні траў гаючых,
З цеплынёю неастылай
Даўняй дзедзядукае печы,
З калыханкаю матулі
І вачэй ясначай чыстай
На жыцця майго дарогах
Пазірае услед нясходна.

РЫДЛЁўКА

Выкапала за век
Незлічоную колькасць акапоў,
Будаўнічых транзізі
І глыбокіх магіл.
І сягоння
У руках далакапоў
Пружыцца
З усіх сіл.

Капае, капае,
На спагаду скупая
Да нас, людзей.
У дол зыбучы хавае
Абломкі нашых надзей,

Бухае жвір ледзяны
На века труны
Ду гудзе па-над вухам:
«Няхай зямля
Будзе вам пухам!»

Мала іх — лік невялік —
Сонечных дзён.
Век ім вядзе падлік,
Скваплівы ён.

Хоча нам даць як мени,
Змрочных — і тых
У абрэз.
Хоць бы адзін прамень
Лішні
Пралез!

Іскру дадаў святла,
Радасцю акрыліў
І чарную батла
Ў сэрцы маім спаліў.

Колькі ўжо, хіжай, ёй
Чорную бэль шатпаць;
Вынала ёй — маёй
Чорнаю доляй стаць.

Ч.ЫЖ

МОЙ ГОРАД

Ва мне мой горад. На далонях
расстаннем ростаней маіх
ён б'ецца ў дзікім перазвоне,
у думках, кручаных наўзрыд,

на крык,
на адчуванне адгалоскаў:
нібыта воскам тваю скуру
з цябе здзіраюць вост так проста,
а ты маўчышы — чакаеш кулю.

Я прагну думку выявіць нагою,
ударыць свет пад дых,
калі ступнёй сваёю
я моўчкі крочу ўніз.

Мне чэргі плітак не даюць спакою.
Тут камяністая крывіца.
І як жа тут не спіцца,
калі пітво —
адзіны шлях на волю?

Але не п'ю. Дарма, напэўна.
Бо горад ішэпча: «Я цябе заб'ю-ю».

Святлана БЕЛЬСКАЯ

ЗИМА

Зімовае прадзвіва.
Снежная воўна.
Верацяно-дзіва
З ніткай чароўнай.

Бязважкія кросны.
Ткачыха-зіма
Тчэ елкам і соснам
Панёвы сама.

На пяльцах затым
Вышывае ўзоры:
І ранішні дым,
І вячэрнія зоры.

Усіх запрашае
Танчыць на балі,
Хоць адчувае,
У нябесных далі

Ёй ужо крочыць
Час наступае.
З-за воблакаў сочыць
Вясна маладая.

Воўна бялюткая
З елак іскрыстых
Скоціцца хутка
Слязою празрыстай.

Плён працы ічыфрай
Зімай растане
Ў лясной ручаіне
На голай паляне.

Рой думак змрочных
Зіма адганяе,
З ветрам паўночным
Танцуе, спявае.

У полі травам і дрэвам
Ветрык спяваў калыханку,
Вясны легкадумным павесам
Слёзы сушыў ім ранкам.
На тонкай заліцы таполі
Пацалунак ён свой пакінуў,
Каб затым на асеннім полі
Абрыць лісцё ўспамінаў.

Фота Кастуса Дробова.

Васіль ТКАЧОЎ

Кожны рух, кожнае слова мае сваё значэнне...

У далёкія пяцідзясяты гады я, хлапчанё, разам з вясковымі сябрукамі залез у агуркі да суседкі цёткі Зоі. Яе агарод падступаў ярказ ці не да самага берага рэчкі Чарняўкі, дзе мы ўлетку купаліся і лавілі іншы раз карзінай у мутнай вадзе ўюноў, плотачак і акунькоў. І вось аднойчы мы спакусіліся на чужыя агуркі. І хоць агарод быў шчыльна абнесены калючым дротам, мы адзіны за адным спрытна і без асаблівых прыгод прабраліся на яго і папаўзлі па градцы так, каб нас не ўбачыла гаспадыня. Вымесілі, канешне, усё. Аднак нас усё ж заўважылі, і неўзабаве я стаю перад тагам, апусціўшы голаў, і нешта мумкаў яму ў сваё спраўданне. А перад гэтым тата прынёс поўнае вядро гуркоў са сваёй градкі.

— Еш! — пагрозліва запатрабаваў ён і паказаў на вядро.

— Ды я не хачу... агуркоў. Я іх не люблю...

— А навошта ж тады палез?!
— Эх, тата, тата! Табе не хопіць, мабыць, вёдраў на ўсёй зямлі, каб у іх умясцілася дзяцінства!..

Футбаліст, які корчыцца на полі быццам бы і спраўды ад болю, вымольваючы штрафны альбо чырвоную картку для саперніка (у барачыце за высокі заробак усё сродкі добрыя), нагадвае мне жабрака, што стаіць з працягнутай рукой на люднай вуліцы: не пашкадуйце, людзі добрыя, кінце хоць што ў маю далонь...

Часцей за ўсё судзіць «купляюцца». Верх бяруць артыстызм, нахабства і — калі хочаце — сквапнасць гульца. Тады я наогул перастаю глядзець футбол. Ці зусім выключаю тэлевізар, ці пераходжу на іншы канал.

Калі ўжо нешта і глядзець, то спраўданы цырк!

Раней як было: хатнія гаспадыні сартавалі бульбу на вялікую і меншую. Пра вялікую казалі: гэтая на драпікі пойдзе, яе лепей на тарцы церці — палцы не падрапаеш. А цяпер жа, калі ў многіх ёсць электрычныя мясарубкі, няма ніякай розніцы: то ўсё роўна, што на драпікі, што не. Абы ў гарлячак пралезла. А каб так было, яе, бульбу, трэба падганяць прыкладна да аднаго памеру — што вялікую, што меншую. Розніцы няма. Перад электрычнай мясарубкай уся бульба роўная.

Жыццё, як бачым, ступае наперад шырокім крокам.

Пытаю ў знаёмага: «Чаму, Альберт Мікалаевіч, не заходзіш?» Чую ў адказ: «Усё выпіваем, а выпішаму выйсці на вуліцу сорамна». Жартуе так. Яму восемдзесят пяць, капітан другога рангу ў адстаўцы. Кампанейскі дзядзька, любіць застолі, але я ніколі не бачыў яго ў такім стане, каб было сорамна выйсці на вуліцу. Умее чалавек жыць.

Іншы раз малады аўтар прапаноўвае мне працягнуць свой твор (звычайна — прозу, рэдка — п'есу) і праз даволі кароткі час цікавіцца-насядае: «Ну, як — працягнеш?»

Усё забываю спытацца ў такіх пачаткоўцаў, а што ён працягаў мае і як яно яму.

Ці мо не хапае далікатнасці і — даруіце, мо каго і пакрыўдзіў — такой вольна-нахабнасці...

Вядомы маскоўскі рэжысёр прапанаваў тэатру для пастаноўкі п'есу не менш вядомага беларускага драматурга, а неўзабаве той пераслаў драматургу пісьмо ў электронным варыянце мастацкага кіраўніка, дзе той адмахнуўся: гэты аўтар — учарашні дзень. Маўляў, стары, я сёння арыентуюся на маладых драматургаў. Але ў тым пісьме ён не згадаў пра свой узрост — сам жа быў старэй за драматурга на ўсе пяць гадоў. Чаму тады ён не ўчарашні дзень, га?

І колькі сёння гадоў тым аўтарам, да спадчыны якіх мы звяртаемся? А яны ж — ой які ўчарашні дзень!

Ты ведае, можа, і гэтым драматургам зацкавіцца праз дзесяцігоддзі? Усё магчыма.

Толькі ўжо, вядома ж, яго лёс будзе вырашаць зусім іншы рэжысёр — з будучага дня, а не ўчарашняга...

У паштовай скрынцы знайшоў цыдулку: «Вялікая просьба, аплата п/с. Карэспандэнцыя раскладвацца не будзе да поўнай аплаты п/с. Альбо вярніце ключ. Адміністрацыя».

Неяк пагрозліва гучыць. Згодны? А чаму б не напісаць хоць крышачку цяплай паштовай паштоўкай, не так шмат, яны часта заходзяць у аддзяленне і прымыліліся, канешне. Амаль свае. Да злыхосных неплацельшчыкаў аднесці іх ніяк нельга.

Я б напісаў так: «Шаноўныя карыстальнікі паштовых скрынак! Нагадваем вам, што апошні тэрмін аплаты за п/с да...». І там чысло. Далей: «Дзякуй вам, што карыстаецеся нашымі паслугамі».

Можна было, дарэчы, і клічнік паставіць.

Тэлефаную паэту, аўтару многіх вершаў да маіх п'ес-казак Алесю Бардоўскаму (ён жыве за горадам), пытаюся, якое там у іх надвор'е? Адказавае:

— Ой, спякотна! Палю лазню — пайду пагрэюся...

Унук галіўся ў ваннай пакоі. З краніка цякла вада, ён падстаўляў пад тую струмень касету і зноўку нетаропка шкрабаў па твары...

Дзядулі такое не падабалася, ён параіў нашчадку набраць вады ў кубак — так больш ашчадна: вада ж грошай каштуе. Унук апраўдаўся: «Мне так зручней». Аднак глянуўшы на незадаволены дзядулю ў твар, зрабіў так, як ён параіў.

Праз пэўны час дзед быў у санаторыі і таксама галіўся ў ваннай пакоі. Струмень вады цёк з крана даволі доўга — пакуль ён не ўспомніў пра сваю заўвагу ўнуку. Старому нават зрабілася крышачку сорамна.

І таксама зрабіў так, як параіў сам жа некалі.

Мой знаёмы вырашыў паставіць помнік свайму дзядулі з бабуляй. Бацькоў ужо таксама няма на гэтым свеце, памерлі і астатнія дзеці старых. І неяк так атрымаўся, што сынам і дочкам дзед і бабка помнікі паставілі, а тыя сваім — не. Бывае. Каб выправіць гэты недахоп, мой знаёмы ўзяў здымкі дзед з бабай у сямейным альбоме. Калі з дзедом усё зразумела — былі пад рукой гады нараджэння і смерці, то год нараджэння бабулі высветліць аказалася складана. У сельсавеце даведку атрымаць не ўдалося, адправіў у абласны архіў, але і там ён не даведаўся нічога, сказалі проста: з такім прашчаным чалавекаў у нас не зафіксавана... няма... Магчыма, у архіве суседняй вобласці трэба навесці

Значэнні

масты, бо раён памежны, некалькі разоў пераходзіў то ў суседнюю вобласць, то вяртаўся назад...

Як быць? Тады мой знаёмы вырашае год нараджэння бабулі ўстанавіць з дапамогай старажылаў вёскі, балазе, тыя яшчэ заставаліся. Вырашыў: хоць мо і не зусім дакладна скажучы, хоць прыкладна — і тое лепш, чым нічога.

Адна старая, выслушаўшы майго знаёмага, доўга прыгадвала, у якім жа годзе мусіла нарадзіцца бабуля, называла розныя гады, сканцэнтравалася на розных варыянтах, падоўгу задумвалася і рабіла вясёлы выгляд, а тады — як адрэзала:

— Дзевяноста два, па маіх падліках, яна праехала... Год туды, год сюды... Хваця ёй!..

У тралейбус зайшла бабулька, ёй саступілі месца, я зірнуў на яе, і нашы позіркі сустрэліся. Скарыстаўшыся момантам, старая запыталася, які нумар мае тралейбус, а сама прызналася, што едзе за Сож — у Навабеліцу. Я растлумачыў ёй, здаецца, усё даходліва: і які нумар тралейбуса, і дзе ёй зрабіць перасадку. Старая падзякавала.

Потым назіраў, як амаль у кожнага, хто заходзіў на чарговым прыпынку, бабулька пытала адно і тое ж: як ёй даехаць. Нічога дзіўнага, падумалася мне: мабыць, жыве адна і ёй няма з кім пагаварыць дома...

Ранкам зайшоў у вагон дызеля ці не першым — ехаў у Калінкавічы. Неўзабаве з'явіліся іншыя пасажыры. Перад мной сабралася купка жанчын, і тыя бойка абмяркоўвалі свае надзённыя пытанні. Адзін з мужчын (было відаць, яны некуды едуць працаваць, і робяць гэта часта, бо, як толькі расселіся, адразу ж раскінулі карты) заўважыў:

— Гэй, цёткі, а цішэй размаўляць можаце?!

Жанчыны адразу ж прыціхлі.

А напарнік таго карцежніка гучна прамовіў:

— Хай балаболяць! Абы не біліся!..

Крыху іншую карціну назіраў неяк у гарадской бібліятэцы. Дзед адыблася на абанемце. Людзей тут было малавата — пакуль чалавек пяць прыйшлі здаць і ўзяць новыя кнігі: бібліятэка толькі адчынілася. А калі ў дзвярэх паказаўся новы наведвальнік, адзін з мужчын паспяшаўся яму насустрач. Па ўсяму было відаць, што яны даўно не бачыліся. Абяняліся, моцна паціснулі адзін аднаму рукі. Потым адышлі крышачку ўбок і загаманілі. Адна жанчына неўзабаве накіравалася да іх, папракнула:

— А цішэй размаўляць не можаце?!

Другой жанчыне не падалося, што мужчыны размаўляюць гучна, яна заступілася за іх:

— Дык а што, яны хіба перашкаджаюць каму? Не сказала бы! Ды і гэта ж не чытальная зала ў рэшце рэшт...

Мужчыны тым часам павініліся, папрасілі прабачэння, адзін з іх усміхнуўся, паглядзеў на тую кабету, што зрабіла ім заўвагу, прыклаў руку да сэрца: больш не будзем размаўляць, даруіце. А другі быў трапны на слова, за ім у кішэню не палез, сказаў не без папроку:

— А вы не спрабавалі тым, хто на вуліцы альбо ў гарадскім транспарце мацюкаецца, ні на кога не звяртаючы ўвагі — ні на старых ні на малых, — рабіць заўвагі? Паспрабуйце... Я вам раю... У вас атрымаецца...

Жанчына змоўчала, толькі крышачку вінавата ўсміхнулася. Магчыма, яна і перастаралася... Што ж, бывае... І добра, што зразумела...
Калі зразумела.

Калі надаралася ляжаць у бальніцы (а лячыўся заўсёды ў адной і той жа), то доктар прапанаваў нека мне палату з прывілеям — на двух чалавек, з тэлевізарам. «Тут вам нішто перашкаджаць не будзе. Пішыце сабе на здароўе». Разоў колькі я карыстаўся такой прапанавай, бо і спраўды мог пісаць, калі выдавалася свабодная хвіліна і прыходзіла, вядома ж, творчае натхненне. Але потым запанакоўся: раней, калі ляжаў у агульнай палате, столькі мог занатаваць жыццёвых гісторый, пачуць ад суседзяў, што хапала потым надойта выкарыстоўваць іх у сваіх творах. Таму пазней я адмовіўся ад асобнай палаты. Доктару ўсё растлумачыў, ён мяне зразумёў.

А тут прыязджае да мяне зямляк, каб дапамог у нечым. Аднак толькі паўтаўся, пацікавіўся, як здароўе, а з просьбай так і не звярнуўся. Гэта ён пазней нека мне прызнаўся.

— Паглядзеў, што ты сам у агульнай палате лечышся, то які ж ты памагаты, падумай, — сказаў. — Усе вялікія начальнікі, чуў, заўсёды ў асобных палатах. Аўтарытэт маюць таму што. Вось я развярнуўся і паехаў...

Хача б я мог і памагчы яму. Справа была вельмі жыццёвая і не складаная. Майго аўтарытэту, чалавека з агульнай палаты, якраз хапіла б...

Заходжу ў ліфт. Чую за спінай крокі і патрабальнае:

— Прытрымайце! Прытрымайце!.. Во, дзякуй!..

У ліфт заходзяць незнаёмыя мне людзі: мужчына паважанага веку і зусім кволенны дзядуля.

— Так, на які паверх едзеце? — пытаю. Мужчына злёгка тузануў дзядулю за рукаў:

— Іванавіч, на які паверх едзеце? Іванавіч не можа зразумець, што ад яго хоча гэты чалавек: не дачувае хутчэй за ўсё.

А мужчына, па ўсім відаць вясёлы і знаходлівы чалавек, заўяляе:

— Так, гэтаму больш не наліваць!..

Калі кіраваў абласной пісьменніцкай арганізацыяй, хадзіў, канешне ж, па кабінетах розных начальнікаў: то гэта трэба вырашыць, то нешта іншае... Паспрыяўце, шааноўныя! Спрыялі і дапамагалі, чым маглі. Скарызіцца не буду. Толькі адзін раз мне далі, як кажучы, ад варот паварот.

У горад павінен быў прыехаць пісьменнік Уладзімір Ліпскі. Ва ўніверсітэце імя Ф. Скарыны студэнты вырашылі адзначыць яго дзень нараджэння, дата выпадала круглая, таму з гэтае нагоды і запрасілі зямляка. Не засталася ўбаку і наша пісьменніцкая арганізацыя. Задумаліся над падарункам Уладзіміру Сцяпанавічу. Вырашылі, што трэба ўручыць яму карціну аднаго з мясцовых мастакоў. І юбіляру будзе прыемна, і мастак атрымае грошы за сваю працу. Чым не ход?

З гэтым і звярнуўся я да колішняга абласнога начальніка, які якраз і курыраваў пытанні культуры. Той выслушаў мяне, пачырванеў і ляпнуў па сталю далоняй:

— Хапуў вы, пісьменнікі! Рвачы! Хто з вас успомніў, што і ў маёй маці быў такі ж юбілей!..

Я пакінуў кабінет ні з чым. Сродкі ж на карціну мы знайшлі ў іншым месцы.

Іншы раз я сустракаю гэтага чалавека, цяпер ужо глыбокага пенсіянера, на гарадскім вулічак, моўчыкі кінуў адзін аднаму. І толькі. Ніякіх слоў. Ды і аб чым можна было нам пагаварыць? Што прыгадаць? Як юбілей У. Ліпскага хіба што адзначылі? Пра яго маці, даруіце, мне зусім не цікава слухаць. Як, згодны, і яму пра маю...

Натхненне Беларуссю

Перакладчык — медыятар, сувязны паміж рознымі культурамі. Такага меркавання прытрымліваюцца ўдзельнікі адной з сустрэч, што ладзілася падчас XXVII Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу.

Так, ужо традыцыйна ў кнігарні «Дружба» («Белкніга») арганізоўваюцца прэзентацыі зборнікаў перакладной літаратуры, выдадзеных у Беларусі, а таксама выданняў, прысвечаных беларускай літаратуры, у тым ліку сучаснай, што пабачылі свет за мяжой.

— Цяпер часта гучыць меркаванне, што маладыя не чытаюць ні аячынную, ні замежную літаратуру, — адзначыў мэдэратар гутаркі, дырэктар выдавецтва «Мастацкая літаратура» Аляксей Бадак. — Можна, яны не чытаюць тую літаратуру, якую чытае старэйшае пакаленне. Але праўда ў тым, што маладыя менш зацікаўленыя папяровай кнігай. Яны карыстаюцца інтэрнэтам і электроннымі кнігамі. І маладыя не проста чытаюць: яны самі здольныя пісаць вершы, прозу, публіцыстыку. Хтосьці скажа, што такая літаратура не падобна да традыцыйнай ці класічнай. Але новая эпоха павінна быць па-свойму адлюстравана і ў прозе, і ў паэзіі.

Неацэнны ўнёсак у міжлітаратурныя стасункі. Так, шмат увагі ўдзялілі выданню «Калі ласка» — невялікай анталогіі беларускай паэзіі, што пабачыла свет у Татарстане. Знакаміты дзеяч культуры, лаўрэат дзяржаўнай прэміі Расіі, народны паэт Татарстана Рэнат Харыс пераклаў і сабраў пад адной вокладкай вершы 30 беларускіх паэтаў, як класікаў, так і сучаснікаў. Сярод апошніх — Мікола Чарняўскі, Леанід Галубовіч, Змітрок Марозаў, Марыя Кобец, Таццяна Сівец, Юлія Алейчанка і іншыя. Перакладае беларускую паэзію і Адам Ахматукаеў, дзякуючы якому ў Грозным з'явілася кніга «Старонкі беларускай паэзіі» (ад мінулага да сучаснасці).

Асобнае месца на прэзентацыі адвялі замежнай паэзіі на беларускай мове. Асабліва вылучаўся зборнік вершаў Роберта Мінуліна «Начныя птушкі», што пабачыў свет у Выдавецкім доме «Звязда».

— Мінская кніжная выстаўка-кірмаш, сімпозіум «Пісьменнік і час» — унікальныя літаратурныя з'явы, магчыма, для ўсёй Еўропы. Яны сапраўды нас аб'ядноўваюць, — лічыць Валеры Тургай, народны паэт Чувашскай Рэспублікі. — У Расіі таксама праводзіцца шмат святаў, у тым ліку і пушкінскія, і лермантаўскія. Але ў Беларусі — асабліва атмасфера, што спрыяе натхненню. Напрыклад, у мяне з'явіўся зборнік «Любоў мая — Беларусь» накладам 1000 экзэмпляраў. У перакладзе на чувашскую загучалі вершы Францыска Скарыны, Якуба Коласа, Янкі Купалы, Максіма Багдановіча, Аркадзя Куляшова, Пімена Панчанкі, Рыгора Барадуліна, Міколы Купрэева, Анатоля Грчанікава, Генадзя Бураўкіна і многіх іншых.

Валеры Тургай распавёў, што сёлета ў Чабаксарх усталююць мемарыяльную дошку на фасадзе будынка, дзе спыняўся Янка Купала. Дарчы, зусім нядаўна ў Расіі, дзякуючы намаганням Юрыя Шчарбакова, паэта, перакладчыка, старшыні Астраханскага рэгіянальнага аддзялення Саюза пісьменнікаў Расіі, выйшла кніга пад назвай «Маладая Беларусь».

Яўгенія ШЫЦЬКА

Урокі Язэпа Лёсіка

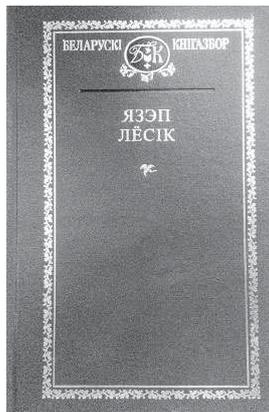
*Як нявеста ў няроднай сям'і,
ты пасазу сабе не надбала;
Залатыя кляймоны свае
ў пыху сёстрам сваім
даравала.*

Гэта радкі з верша Язэпа Лёсіка «Беларусь, Беларусь!», які ён напісаў у 1914 годзе ў Саратаве падчас ссылак. Акрамя вершаў, яго пяру належаць апавяданні, дзе апісаў свой час, людзей, абмяляваў шэраг народных характараў. Слыныны мовазнаўца, гісторык, грамадскі і палітычны дзеяч, Лёсік мог бы стаць выбітным пісьменнікам, але палічыў, што сітуацыя вымагае іншага: трэба рыхтаваць беларускі народ да падзей, да змен...

У межах XXVII Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа адбылася прэзентацыя 99 тома серыі «Беларускі кнігазбор» (выдавецтва «Беларуская навука»), які летась пабачыў свет. У «Выбранае» ўвайшла спадчына Язэпа Лёсіка: вершы, апавяданні, публіцыстыка, гістарычныя нарысы, літаратуразнаўчыя і мовазнаўчыя артыкулы, а таксама нарысы пра яго асобу Алясея Гаруна, Усевалада Ігнатоўскага, Антона Лёсіка і іншых дзеячаў, якія яго ведалі; творы, прысвечаныя яму. Акрамя таго, на старонках кнігі ёсць і шматлікія фотаздымкі Язэпа Лёсіка і яго сям'і (нават фрагмент следчай справы). Уклаў выданне Кастусь Александровіч.

Новым пакаленням беларусаў адкрыў імя Лёсіка следчык Аляксей Жынкін. Каб сабраць і падрыхтаваць матэрыялы, ён сустрэкаўся з дзецьмі Язэпа Лёсіка, зрабіў шмат цікавых запісаў.

Што да адметных звестак з біяграфіі, вядома, што Лёсік не паступіў у Нясьвіжскую настаўніцкую семінарыю, якую скончыў яго славетны пляменнік

Канстанцін Міцкевіч (маці пісьменніка — старэйшая сястра Язэпа Лёсіка) з-за таго, што... размаўляў з беларускім акцэнтам! Прынялі яго ў Маладзечанскую настаўніцкую семінарыю.

Даследчыкі жыцця і творчасці абодвух пісьменнікаў адзначаюць, што калі Колас быў трохі больш асцярожным, то Лёсік — смялейшым, адкрыта вёў гутаркі з сялянамі, раздаваў пракламацыі. Арыштавалі яго неаднаразова, а пазней царскі ўрад палічыў яго палітычна небяспечным і выслухаў на катаргу ў Сібір, у Іркуцкую вобласць.

У Мінск Язэп Лёсік вярнуўся ў 1917 годзе, загартаваны і палітычна адукаваны, пачаў грамадскую дзейнасць. Стаў галоўным рэдактарам самай першай «бавой» газеты «Вольная Беларусь», якая падтрымлівала ідэю Беларускай сацыялістычнай грамады, арганізоўвала грамадства з незалежных дэмакратычных пазіцый. Так, Язэп Лёсік адным з першых адкрыта выказаў ідэю незалежнасці Беларусі. Спачатку ён быў прыхільнікам аўтаномнасці рэспублікі ў складзе РСФСР, але пасля стаяў на пазіцыі самастойнасці. Што таму паспрыяла? Магчыма, з'явіўся недавер да ўлады... Даследчык творчасці Лёсіка пісьменнік Генрых Далідовіч падчас прэзентацыі распавядаў, што Лёсік пабачыў дакументы аднаго з партыйных кіраўнікоў, Мяснікова, які той не паспеў знішчыць, калі ўцякаў з Мінска ў 1918 годзе перад прыходам немцаў... На паперах быў выкладзены план наконі І Усеваладскага з'езда: правесці раскол і ўсіх перасварыць. Калі гэта

не атрымалася, з'езд вырашана было разганяць, значылася ў чарнавых запісах...

Язэп Лёсік пісаў падручнікі, па якіх вучылася ўся краіна, працаваў у Тэрміналагічнай камісіі, выкладаў у сярэдніх школах і Беларускай тэхнікуме, чытаў лекцыі па Мінскіх беларускіх настаўніцкіх курсах. Гісторык і літаратуразнавец Вітаўт Кіпель падкрэсліваў, што Лёсік быў у той час бадай найбольшым аўтарытэтам не толькі ў мове, але і наогул у беларусазнаўстве. З ім лічылася ўсё беларускае грамадства. Ён стаў першым аўтарытэтам і ў навуковых колах. Дарчы, неманвіта ён упершыню сцвярджаў (і паказваў у сваіх даследаваннях), што Вялікае Княства Літоўскае — беларуская дзяржава... Праз асобу Язэпа Лёсіка беларуская мова і беларускае паступова ўваходзілі ў штодзённае жыццё. Беларускасць была яго жыццём. Сваёй моцнай натурай ён змушаў і іншых да гэткага стаўлення, уважаў адзіны падыход: на Беларусі павінна панаваць беларушчына... «Беларуссю тады кіравалі тры «Л»: Іван Луцкевіч, Вацлаў Ластоўскі і Язэп Лёсік», — казаў Вітаўт Кіпель. На самых розных пасадах і ў друку Лёсік рабіў усё мажлівае, каб Беларусь атрымала самастойнасць.

Значныя ў Язэпа Лёсіка і літаратурна-знаўчыя працы. Яны не страцілі актуальнасці і цяпер: і пра «Энеіду наыварат», і пра творчасць Якуба Коласа, і Максіма Багдановіча.

Тады ж, у савецкі час, сабралі творчую спадчыну Язэпа Лёсіка з гэтай яе выданню. Нават выпалілі частку гарнару. Але... палічылі, што ў творах Лёсіка ёсць нацыяналістычныя і рэлігійныя матывы — выдання не адбылося. У 1930 годзе, калі Язэп Лёсік быў арыштаваны па справе «Саюза вызвалення Беларусі», многія яго творы былі сапслены...

Як адзначыў кіраўнік і галоўны рэдактар праекта «Беларускі кнігазбор» Кастусь Цвірка, у выданні 99 тома істотна дапамагла сям'я Якуба Коласа — Марыя і Вера Міцкевіч. Знайшоўся подпіс Язэпа Лёсіка. Але архіў яго яшчэ чакае сваіх адкрывальнікаў і даследчыкаў. Магчыма, ён знаходзіцца ў Саратаве — горадзе, які стаў апошнім прытулкам пісьменніка, дзе 1 кастрычніка 1940 года ў турэмных засценках скончылася яго жыццё (па афіцыйнай версіі — ад голаду).

У рамане Генрыха Далідовіча «Свой дом» постаць слыннага мовазнаўцы выведзена пад імем інтэлігента Лашковіча. «Гэтая асоба напаўняе душу адчуваннем: нават у самых цяжкіх умовах чалавек павінен заставацца чалавекам», — падзяліўся пісьменнік...

Яна БУДОВІЧ

Сустрэча ў Санкт-Пецярбургу

У беларускіх кніжных выдавецтваў добрыя стасункі з літаратурным, пісьменніцкім асяроддзем паўночнай сталіцы Расіі. У свой час Выдавецкі дом «Звязда» выдаў кнігу Максіма Гарэцкага на рускай мове ў перакладзе Санкт-пецярбургскай пісьменніцы Ідэліі Кананец. Таксама ў Мінску пабачыў свет альманах «Созвучіе. Беларусь — Санкт-Пецярбург».

А літаральна дзямі ў Санкт-Пецярбургу перад чытачамі выступіў галоўны рэдактар выдавецтва «Мастацкая літаратура» паэт Віктар Шніп. Вечарына беларускай паэзіі прайшла ў бібліяцы

Расійскай акадэміі навук. Арганізатар — Славянскі фонд аддзела фондаў і абслугоўвання. З прывітальнымі словамі да ўдзельнікаў вечарыны звярнулася намеснік дырэктара бібліяцкі па навуковай рабоце Вольга Скарцова.

Віктар Шніп чытаў уласныя вершы, адказаў на пытанні. Распавёў пісьменнік і пра выдавецкую серыю «Сябрына: паэзія народаў Расіі», якой аглякуецца выдавецтва «Мастацкая літаратура», пра альманахі «Першацвет» і «Далігляд». Госць падарыў бібліяцэцы свае кнігі з аўтаграфамі.

Падчас імпрэзы слова трымаў старшыня Ленінградскага

абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Расіі Сяргей Прохараў. Паэты Ігар Дзюрдзевіч і Наталія Лодзеева прачыталі ўрыўкі са сваіх перакладаў паэмы Якуба Коласа «Сымон-музыка».

Супрацоўнік Аддзела рэдкіх кніг Расійскай нацыянальнай бібліяцкі Ігар Прахарэнкаў агучыў гексамэтры з «Прускай вайны» Яна Вісліцкага ў перакладзе Жанны Некрашэвіч-Кароткай. Загалючы аддзела рэдкіх кніг РНБ Мікола Нікалаеў расказаў пра гістарычныя мясціны Санкт-Пецярбурга, звязаныя з жыццём знакамітых ураджэнцаў Беларусі.

Удзельнікі імпрэзы чыталі вершы любімых беларускіх

творцаў. Паэтычныя святы сталі ў бібліяцэцы Расійскай акадэміі навук добрай традыцыяй. Раней тут прайшлі вечарыны сербскай і польскай нацыянальных паэзіяў.

Імпрэзу беларускай паэзіі вяла загадчыца сектара Славянскага фонду бібліяцкі акадэміі навук Драгана Дракуліч-Прыйма. Санкт-пецярбургскія бібліяцэкары і чытачы і надалей запрашаюць беларускіх паэтаў выступаць у сценах бібліяцкі. Такі фармат супрацоўніцтва істотна паспрыяе развіццю беларуска-расійскіх літаратурных сувязей.

Мікола БЕРЛЕЖ

Каб захаваць карані

Год малой радзімы адзначаны новымі цікавымі выданнямі

Звяртае на сябе ўвагу кніжная серыя «Падарожжа па родным краі», заснаваная выдавецтвам «Беларусь». Сэрыю сімвалічна распачала кніга Івана Каліноўскага «Полычына». Полацк як калыска беларускай дзяржаўнасці... Крок за крокам ступаючы па сцэжках горада і далей — па Ушачыне і Глыбоччыне, аўтар паказвае велічную карціну духоўнасці краю, услаўленага імёнамі Ігнага Буйніцкага, Язэпа Драздовіча, Васіля Быкава і іншых слаўных сыноў і дачок Беларусі.

У кнізе «Случчына» Алесь Марціновіч, з уласцівым яго пяру каларытам, распавядае пра блізкую сэрцу многіх беларусаў старонку.

*Прад імі Случчына ляжала,
Старонка міла і багата.
Народ, відаць, жыў панавама...*

Менавіта з гэтых Коласаўскіх радкоў «Новай зямлі» аўтар пачаў вялікі краязнаўчы твор. І ўжо ў замілаванні ад краю не толькі героі літаратурныя, але і ўяўныя, кола якіх даволі багатае.

Між тым, відаць, бессэнсоўна спрачацца, якая кветка прыгажэйшая з вянка. Кожная з іх — складнік прыгажосці Айчыны. У гэтым пераконваешся, трымаючы ў руках кнігу Юрыя Кур'яновіча «Тураўшчына» з выдатнымі краявідамі Прыпяцкага краю. А яшчэ ў ёй ёсць такія радкі: «Дарагі суайчыннік, каб не «заржавець», каб не згубіць сваю памяць, трэба здзяйсняць свой «хадж», у гістарычна-святую мясціню сваёй Радзімы. На гэты конт у беларускай мове ёсць вельмі трапнае слова: «хаджалы» — так гавораць пра чалавека, які шмат дзе бываў. Дзякуючы такім хаджалым, як Напалеон Орда, браты Канстанцін і Яўстафій Тышкевіч, Ігнат Дамейка, Язэп Драздовіч, мы маем надзвычай багатую культурную спадчыну».

Калаж Кастуся Дробава.

Пэўна, такім «хаджалым» па прасторах колішняга Ігуменскага павета з'яўляецца Алесь Карлюкевіч. Краязнаўца і пісьменнік шмат папрацаваў у пошуку адметных асоб Беларусі. Яго кніжкі-даследаванні набывалі моц год ад году. Як вынік, чацвёртая ў згаданай серыі — «Ігуменскі павет». Павет гэты, дарэчы, быў вялікі. У ім знаходзіліся землі не толькі сучаснай Чэрвеньшчыны, але і часткова Пухавіцкага, Асіповіцкага, Уздзенскага, Бярэзінскага і Старадарожскага раёнаў. У кнізе шмат згадак пра волатаў беларускай мінуўшчыны, аддадзена належнае і светлым постацям сучаснікаў — Уладзіміру Содалю, Яўгену Будзінасу і іншым.

Кругагляд аўтараў першых кніжак серыі шырокі. Упэўнены, іх творы будуць цікавымі для многіх.

Віктар ХУРСІК

Мастацтва, якое не знікае

Летась пачыла свет кніга Галіны Сушы «Традыцыйныя промыслы і рамёствы Беларусі: вяртанне да вытокаў» — выдатнае навукова-метадычнае выданне, якое будзе запатрабавана тымі, каго цікавяць традыцыйная культура і народнае мастацтва Беларусі.

Аўтар Галіна Суша — член Беларускага саюза журналістаў, Беларускага саюза майстроў народнай творчасці. Яна асвятляла шматлікія мерапрыемствы, датычныя галіны народнага мастацтва, станаўлення традыцыйнай культуры, праблемы вывучэння, аховы, захавання, пераемнасці і папулярнасці гісторыка-культурнай спадчыны, як член журы і аркаментэтаў брала ўдзел у многіх міжнародных і рэспубліканскіх фестывалях, конкурсах, аглядах, святах.

Аўтар разглядае ў кнізе станаўленне, гісторыю і існаванне ў сучаснай культуры прасторы традыцыйных беларускіх рамёстваў: саломалляцення, выцінанкі, лозалляцення, бондарства, валення. Багаты фактычны матэрыял суправаджаецца цікавымі фотаілюстрацыямі. Пададзена інфармацыя мае прыкладны характар і зацікавіць усіх, хто любіць ствараць сваімі рукамі.

У раздзеле «Традыцыйныя промыслы і рамёствы беларусаў» Галіны і сучаснасць» акрэслены перспектывыныя рамёствы, якія маюць шанс на далейшае існаванне.

Раздзел «Забойны і адроджаныя рамёствы беларусаў» расказвае пра розныя віды беларускага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Напрыклад, саломалляцення вядома са старажытных часоў і звязана з культам хлеба і саломы. Аўтар даводзіць: шматлікія саламяныя вырабы — «паўкі», скарбонкі, кошкі, капелюшы, цацкі і іншыя вырабы — запатрабаваны і ў наш час.

Чытачу будзе цікава даведацца пра царскую браню — аўтэнтычны і ўнікальны твор народнага мастацтва Беларусі, аналага якому няма ні ў адной краіне свету, пра выдатнага народнага майстра — Ларысу Лось, якая займаецца рэстаўрацыяй і рэканструкцыяй гэтых вырабаў.

Вельмі цікавыя такі від народнага мастацтва, як выцінанка. У кнізе даступна распавядаецца, адкуль яна прыйшла і калі распаўсюдзілася ў Беларусі. А яшчэ мы знаёмімся з майстрамі, якія працуюць у гэтай тэхніцы.

Далей даследчыца звяртаецца да лозалляцення і гісторыі яго ўзнікнення, спосабаў нарыхтоўкі, апрацоўкі і пляцення ласы, знаёмімся з побытавымі і сувенірычнымі вырабамі. У гэтым кантэксце цікавая размова з Васілём Сіманковічам, у якой ён раскрывае арыгінальнае сакрэты рамёства. Выдатны майстар адрадіў

забытае мастацтва спіральнага пляцення з саломы, якое ўнесена ў Дзяржаўны спіс аб'ектаў гісторыка-культурнага каштоўнасцей Беларусі.

Таксама на наступных старонках — размова пра тэкстыльнае мастацтва, з даўніх часоў шырока распаўсюджанае не толькі ў Беларусі, але і па ўсёй Еўропе.

Традыцыйнае майстэрства валення і шапавальства актыўна засвойваецца нашымі сучаснікамі, набываючы новае ўвасабленне ў культурнай прасторы. Прадстаўлены ў кнізе майстар-клас па валенні

разам з ілюстрацыйным матэрыялам дапаможа авалодаць гэтым відам майстэрства і стварыць прыгожы падарункі.

Бондарства існуе з Х стагоддзя. Галіна Суша ўзімае пытанне перспектывы яго існавання і развіцця рамёства на сучасным этапе.

Ганчарныя промыслы шырока распаўсюджаны ў Беларусі. Апісваючы працэс вытворчасці вырабаў з гліны, аўтар падаювае думкі ілюстрацыямі.

Асаблівае ўвагу атрымае ў кнізе праз прызму агульначалавечых, нацыянальных і рэгіянальных асаблівасцей. Вялікая ўвага — ідэіна-эстэтычнаму значэнню народнай творчасці ў жыцці краіны і нацыі. Аналізу ючы паходжанне і характар бытаван

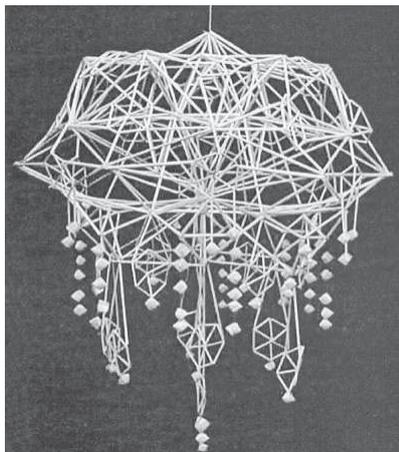
народных рамёстваў і промыслаў, аўтар прыходзіць да высновы пра непарыўнасць матэрыяльнага і духоўнага пачаткаў у вытворчай працы, што з'яўляецца тыпалагічнай прыкметай народнага мастацтва.

Кніга Галіны Сушы зацікавіць мастацтвазнаўцаў, фалькларыстаў, выкладчыкаў выяўленчага, дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, усіх захопленых традыцыйнай беларускай культурай. Бо, як піша аўтар, «сапраўднае мастацтва не сыходзіць у нябыт і не знікае назаўжды. Нават незаслужана забытае, нібы недзе загоена-схаванае, дачкаўшыся свайго часу ў новым веку, тысячагоддзі яно вяртаецца назад і аднаўвае сваю прастору ў новым часе, сваіх майстроў, прыхільнікаў і даследчыкаў».

Галіна Суша

ТРАДЫЦЫЙНЫЯ
ПРОМЫСЛЫ
І РАМЁСТВА БЕЛАРУСІ:
ВЯРТАННЕ ДА ВЫТОКАЎ

Нагалья АНАПРЭНКА

ТАКОЕ ПРОСТАЕ — НЯПРОСТАЕ «У»

З часу ўступлення ў дзеянне «Правіл беларускай арфаграфіі і пунктуацыі» прайшло ўжо дзесяць гадоў, і здавалася б, шмат якія праблемныя моманты павінны былі згладзіцца. Аднак жывы моўны арганізм не дазваляе сабе спыняцца, і ўзнікаюць новыя пытанні, выкліканыя функцыянаваннем мовы ў пэўных сітуацыях. Так здарылася, напрыклад, з простымі правіламі правапісу ў/у на пачатку слова.

Кадыфікаваная (і агульнавядомая) арфаграфічная норма — у пішацца пасля галосных на пачатку слова (калі гэта слова не пачынае сказ і перад ім няма знакаў прыпынку): *Васіль нарэшце ўстапінае: на ўзмежку суседняга агарода лямцыць выварацець* (Іван Навуменка); *Пагадалі мы ўсе чубы — і ўжо кожны казак нібы* (Янка Сіпакоў). Але сітуацыя змяняецца, калі слова пачынаецца з літары (гука) *у*, якая ўтварае напіскны склад. Гэта (складавае) *у* не можа ператварыцца ў (нескладавае) *у*, бо пры сілавым напіску менавіта галосны гук вымаўляецца з большай сілай галосна, а калі галосны становіцца зычным, напіск аўтаматычна павінен быць на іншым складзе. Напрыклад, у сказе *Жыхар Ліды на ўнікальным хэндбайку збіраецца перасекчы ЗША* натуральна вымаўляецца і пішацца *у* (напіск у вылучаным слове на другім складзе), а ў сказе *21 кастрычніка ў Цэнтры гарадскога жыцця адбудзецца адкрыццё новай выставы «Ад Люблінскай уніі да ўніі Еўрапейскай»* вылучанае слова нечтытальнае, бо атрымлівае няправільны напіск — *уніі*.

У такім разе трэба кіравацца наступнымі правіламі: напіскае *у* на пачатку слова не можа пераходзіць у *ў*. Параўн.: *Толькі здзіўлена паглядзела на уніэра і яшчэ больш здзіўлілася, калі ён ступіў да печкі і яна ўбачыла на яго грудзях Георгіі* (Іван Шамякін); *Але ў нялёгкай жыццё рэфарм і такога унікума, як Мулявін, жыццё практычна загнала ў кут...*

Таму прабуць праўкі скажы: *Трэба заўважыць, што пытанне пра ўнію [унію] абмяркоўвалася ў той час не толькі на сэймах, але і ў таачаснай публіцыстычнай і юрыдычнай літаратуры; Да 20.00 наведліся да ўрн [урнаў] на участках ці прымаі іх у сябе дома 14484 выбаршчыкі, ці 85,3 % агульнай колькасці; У галаве ўнтэра [унтэра] мільянула інструкцыя...*

Асобна варта спыніцца на правапісе ў у прыметніку *узідзенскі*. Утваральны назоўнік *Узда*, які пачынаецца з вялікай літары *У*, не змяняецца ў напісанні. Уле ў прыметніку напіск пераходзіць на першы склад, таму неабходна прытрымлівацца панаванага правіла: *На абласным чэмпіянаце па гравым спорце, ўдзел у якім прынялі 24 каманды, абсалютным пераможцам стала каманда ў[у]зідзенскіх вырабавальнікаў; Селета ў[у]зідзенскімі краявідамі і архітэктурнымі помнікамі будуць патхняцца не толькі беларускія мастакі; Значная падзея ў хуткім часе чакае ў[у]зідзенскую каталіцкую супольнасць.*

Яшчэ адно пытанне: як паводзіць сябе прыназоўнік у перад такімі словамі? Прыклады паказваюць, што аўтары (і рэдактары, карэктары) кіруюцца правіламі: *у → ва (ва ўсіх, ва ўніверсітэце)*. Бясспрэчна, ва арганічна становіцца перад падобнымі словамі. Але ў становішчы перад напіскным у будучы ўтварацца недарэчныя канструкцыі: **ва унтэра, *ва унікума, *ва урне*. Значыць, і тут прабуцьца ўдакладненне: прыназоўнік у не змяняецца ў *унтэра, у унікума, у урне, у Убелі*; так, як у назве верша Рыгора Барадуліна: «Партрэт Уладзіміра Караткевіча ў унтах з двума сабакамі». Ergo, трэба праводзіць праўку ў сказах: *З першых дзён вайны ў А. Раецкага прыкладала шмат намаганняў на выратаванні параненых камандзіраў і байцоў Чырвонай арміі, якія паступалі ва ўзідзенскую [у узідзенскую] бальніцу; Часта наведліся да яе бацькоў Матроны Іванаўны і Іосіфа Іванавіча ва ўзідзенскую [у узідзенскую] вёску Замосце, што раскінулася каля вытокаў Нёмана.*

Як тут чарговы раз не згадзіць словы Кузмы Чорнага: «Мова жыве, а не існуе»...
Пятро ЖАЎНЯРОВІЧ

Хто знаёміць нас з паэтамі?

Экспазітар — як мастак-пастаноўшчык або рэжысёр. Замест акцёраў — экспанаты

Тое, якімі перад намі паўстаюць пісьменнікі, — насамрэч праца вялікай колькасці людзей: біёграфіаў, даследчыкаў творчасці, збіральнікаў спадчыны і — роля, якую мы ўсведмяем даволі рэдка, — стваральнікаў экспазіцыі музея. Гэтая праца вельмі складаная і тонкая. Пра лёс пісьменніка распавядзе экскурсавод — але, каб інфармацыя запомнілася, сама прастора, атмасфера музея павінна ўздзейнічаць на наведвальніка эмацыянальна. Стварыць такую прастору — справа мастака, экспазітара. І калі мастацкі музей — гэта канцэпцыя, то музей пісьменніка — лёс. Не кожны зможа ўвасобіць яго ў рэчах.

Эдуард Канстанцінавіч Агуновіч — легендарная асоба ў беларускай музейнай справе. Ён працаваў над стварэннем экспазіцыі ў філіялах музеяў Купалы, Коласа і самай першай экспазіцыі Літаратурнага музея Максіма Багдановіча, якая існавала з адкрыцця музея ў 1991 годзе да рэстаўрацыі ў 2012-м. Калі ў 2016 годзе ў рэстаўраваным музеі аднаўлялі экспазіцыю, то абаніраліся на тую, якую стварыў Эдуард Агуновіч. Падчас Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі мастак завітаў у музей Багдановіча і распавёў пра свой творчы шлях і падыход да працы.

Эдуард Агуновіч пачынаў як кніжны графік. Пасля заканчэння Віцебскага мастацка-графічнага вучылішча ён выкладаў начартальную геаметрыю ў школе. Па яго словах, начартальная геаметрыя спалучылася з шуканнем таго, што такое Беларусь. Так з'явіліся яго ілюстрацыі і вокладкі да беларускіх кніг. За сваё жыццё ён аздобіў каля 100 выданняў. Эдуард Агуновіч скончыў Беларускі дзяржаўны тэатральна-мастацкі інстытут у 1966 годзе, яго дыпломнай працай сталі ілюстрацыі да паэмы «Тарас на Парнасе». За сваё жыццё Эдуард Канстанцінавіч наведаў каля сарака краін свету, але як пра надзвычайны мастацкі вопыт распавядае пра Рым і Ватыкан.

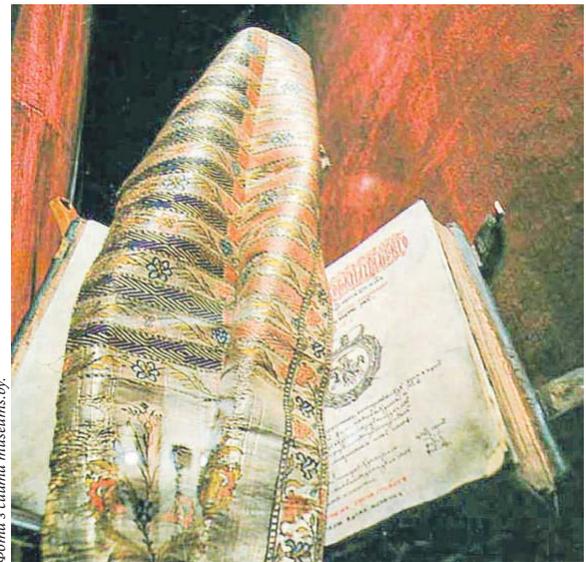
Эдуард Агуновіч уручае літаграфію «Запавет Максіма» дырэктару музея Багдановіча Міхаілу Бараноўскаму.

Фота: прадстаўлена супрацоўнікамі музея Багдановіча.

Творчая біяграфія мастака такая ж разнастайная, як і геаграфія яго вандравак. Эдуард Агуновіч займаўся афармленнем Дома-музея І з'езда РСДРП, музея Ф. Дзяржынскага ў мястэчку Івянец, які з 2006 года працуе як Івянецкі музей традыцыйнай культуры, стварыў капіліцу Ефрасінні Полацкай у роднай Рэчыцы. Але асаблівае месца ў яго працы займаюць музеі, прысвечаныя беларускім пісьменнікам. У 1972 годзе — юбілейным для Янкі Купалы — Эдуард Агуновіч паўдзельнічаў у стварэнні філіяла музея паэта ў Вязьніцы. Менавіта яму належыць ідэя змяшчэння ў цэнтры экспазіцыі калыскі паэта з ручніком. У кожнай экспазіцыі павінна быць дамінанта, лічыць мастак. Працу экспазітара ён называе падобнай да працы мастака ў тэатры або рэжысёра. Толькі замест акцёраў ролі выконваюць экспанаты. Падчас сустрэчы ў музеі Багдановіча мастак згадваў шмат гісторый са свайго творчага вопыту.

Калі ў 1981 годзе з'явіўся помнік Максіму Багдановічу перад тэатрам оперы і балета, тады ж прыспеў час і для стварэння музея. З Максімам Багдановічам і, адпаведна, яго музеем у Эдуарда Агуновіча асабліва «стасункі». Калі б

не было Купалы, Коласа, Багдановіча, не было б Беларусі, лічыць мастак. Але Багдановіч, па яго меркаванні, моцна адрозніваецца ад іншых. «Гэта эмацыянальна іншы майстар. Ён усведмяляў, што мы толькі падарожнікі на гэтай зямлі, і больш цэльна зірнуў на агульначалавечыя праблемы», — дзеліцца ўражаннямі Эдуард Канстанцінавіч. Праца з майстрам чыстай, нематэрыяльнай паэзіі вымагала асаблівага падыходу. «Я зразумеў, што павінен быць алтар», — р а с п а в я д а е

Фота з сайта museums.by.

Слуцкі пояс — цэнтральны элемент кампазіцыі адной з залаў музея.

Фрагмент першай экспазіцыі.

аўтар, і цэнтрам аднаго з залаў музея стаў слуцкі пояс і асобнік статуа ВКЛ. Натхніўшыся Сікцінскай мадоннай, Эдуард Канстанцінавіч стварыў залу Мадонны, кампазіцыйная дамінанта якой — фотаздымак Ганны Какуевай, каханай Багдановіча, і геліяграфавора фрагмента знакамітай карціны Рафаэля. Фотаздымак Ганны значна меншы па памеры і не каларовы, але не губляецца на фоне Сікцінскай мадонны.

Дом, дзе цяпер працуе музей, — не той, у якім нарадзіўся паэт. Эдуард Агуновіч сумаваў з гэтай нагоды. Па яго меркаванні, асоба Багдановіча непарўна звязаная са Свіслаччу. Экспазіцыя ў музеі Багдановіча займае пяць залаў, кожная з якіх адлюстроўвае пэўны перыяд у жыцці паэта і пэўныя тэмы яго творчасці, і з гэтай прычыны перагуканая з раздзеламі зборніка «Вянок». Кожная зала мае элементы, вакол якіх

выбудоваецца ўся кампазіцыя, сімвалы. Акрамя ўжо згаданых, гэтую ролю выконваюць ручнік, вышыты маці паэта, арыгінальны асобнік кнігі «Вянок». За стварэнне гэтай мастацкай канцэпцыі Эдуард Агуновіч быў узнагароджаны Дзяржаўнай прэміяй Рэспублікі Беларусь у 1993 годзе. Падчас творчай сустрэчы аўтар падарыў свайму «малодшаму» музею літаграфію «Запавет Максіма», створаную ў 1981 годзе да выстаўкі, прымеркаванай да юбілею Багдановіча. Літаграфія адлюстроўвае фальварак Ракуцёўшчыну, які аказаў асаблівы ўплыў на творчы шлях Багдановіча і дзе цяпер працуе адзін з філіялаў музея. У гэтай літаграфіі, па словах аўтара, увасобіліся пошукі мадэрну, пошукі той высокай творчай адказнасці, якія Эдуард Агуновіч адчувае ў творчасці паэта.

Па меркаванні Агуновіча, адзін з найбольш важных бакоў працы мастака — ведаць матэрыял, з якім працуеш. Але пры гэтым мастак — не рамеснік. «Калі ў тым, што ты робіш, няма душы, то навошта яно робіцца», — кажа Эдуард Канстанцінавіч. Натхненне для творчасці мастаку, як і раней, прыносіць вандроўкі, асабліва па Беларусі.

«Пастаяць каля сцен Сынковіцкай царквы, каля сцен Каложы — гэта дае запал. Гэта культура, якая здзіўляе», — дзеліцца мастак.

На самай справе вялікая культура, якая тоіць шмат нагод для здзіўлення, складаецца з двух элементаў — з тых, хто пакідае сляды ў гісторыі, і тых, хто замацоўвае гэтыя сляды, інтэрпрэтуе і глумачыць іх, выклікае цікавасць грамадства да чужэйсці творчай спадчыны, пры дапамозе мастацкіх вобразаў раскрывае яе сутнасць для шырокай аўдыторыі. Без мастацкага таленту Эдуарда Агуновіча, магчыма, сённяшнія аматары культуры зусім па-іншаму ведалі б Максіма Багдановіча, бо музейная экспазіцыя — гэта тое, што замацоўвае ў свядомасці наведвальніка пэўныя асацыяцыі з асобай творцы, расставіла акцэнт. Мастак-экспазітар — чалавек, які знаёміць творцу з яго аўдыторыяй праз гады.

І захаваць яго дух, перадаць непаўторнасць яго творчай працы і чалавечага лёсу здольны толькі вялікі майстар.

Дар'я СМІРНОВА

«Уладзімір Співакоў запрашае...»

Гэтым разам фестываль пройдзе пад эгідай юбілею маэстра

VI Міжнародны фестываль «Уладзімір Співакоў запрашае...» будзе праходзіць у Мінску з 3 па 9 сакавіка. Традыцыйна раз на два гады ідэйны натхняльнік і стваральнік фестывалю маэстра Уладзімір Співакоў запрашае ўсіх стаць бліжэй да класічнага мастацтва.

Фота Кастуся Дробова.

«Кожны раз, абдумваючы праграму фестывалю з маэстра, мы ў першую чаргу вырашаем, чым можам здзівіць глядача. За гэтыя гады ў фестывалі прынялі ўдзел дзясяткі зорак сусветнай оперы і балета: Дзімітрый Хварастоўскі, Ганна Нятрэбка, салісты Марыінскага тэатра, балет Барыса Эйфмана і многія іншыя, таму публіка наша, можна сказаць, ужо спрактыкаваная. Праграма шостага фестывалю адкрывае шэраг новых імёнаў і дасць магчымасць у поўнай меры атрымаць асалоду як ад інструментальнай музыкі, так і ад тэатральнага мастацтва», — распавёў прадзюсар і арганізатар фестывалю прэзідэнт кампаніі «Berin Iglesias Art» Максім Берын.

Гэтым разам фестываль пройдзе пад эгідай юбілею маэстра Уладзіміра Співакова. 12 верасня ён адзначаў сваё 75-годдзе і 40-годдзе аркестра «Віртуозы Масквы». Гэтыя славы калектыву стварыў і ўзначальвае Уладзімір Співакоў. Таму і атмасфера ўсяго фестывалю будзе незвычайна ўрачыстай і натхнёнай.

3 сакавіка ў 19.00 у Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Рэспублікі Беларусь адбудзецца ўрачыстае адкрыццё VI Міжнароднага фестывалю «Уладзімір Співакоў запрашае...». У оперным гала-канцэрце прыме ўдзел дзяржаўны камерны аркестр «Віртуозы Масквы» і салістка Вялікага тэатра Расіі Танна Аглавава (сапрана). У праграме канцэрта — арыя з опер В. А. Моцарта і Г. Даніцці, а таксама аркестравыя творы В. А. Моцарта і Л. Бакерыні. Ганна Аглавава была стыпендыянткай Міжнароднага дабрачыннага фонду Уладзіміра Співакова. Яна выхаванка Расійскай музычнай акадэміі імя Гнесіных. Дэбютавала спявачка ў Вялікім тэатры, стаўшы яго самай маладой салісткай. З тых часоў яна занятая ў многіх оперных пастаноўках тэатра. Г. Аглавава паспяхова выступала ў Вене, Базелі, Амстэрдаме. У мінулым годзе яна дала вялікі сольны канцэрт у Маскоўскім міжнародным Доме музыкі ў суправаджэнні Нацыянальнага філарманічнага аркестра Расіі. За дыржорскім пультам у той вечар быў народны артыст СССР Уладзімір Співакоў.

4 сакавіка ў 19.00 у зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі публіцы прадставіць манаспектакль «Яўгеніі Анегін». Чытаць знакамiты твор Пушкіна будзе вядомы расійскі акцёр тэатра і кіно Дзімітрый Дзюжаў. Разныя спектаклі стане музыка С. Пракоф'ева ў выкананні Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Рэспублікі Беларусь, за дыржорскім пультам — маэстра Аркадзь Берын. Спектакль, дзе выканаўца разам з глядачамі зноў асэнсоўвае «энцыклапедыю рускага жызня», з'яўляецца адным з самых цікавых жанраў. Кожнае такое выступленне робіцца «тут і цяпер» і таму з'яўляецца абсалютна ўнікальнай з'явай. Дз. Дзюжаў валодае багатым тэбрам, што робіць неслымотныя радкі Пушкіна ў яго выкананні абноўленымі і прымушае зірнуць на твор па-новаму. Вытанчаны і духоўны манаспектакль «Яўгеніі Анегін» нікога не пакіне абыякавым і дапаможа чарговы раз ацаніць шэдэўр класікі рускай літаратуры.

6 сакавіка ў 19.00 у зале Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі выступіць у гала-канцэрце юныя таленты з Расіі і Беларусі. Расіяне — стыпендыяты Міжнароднага дабрачыннага фонду Уладзіміра Співакова. Усе ўдзельнікі гала-канцэрта — лаўрэаты прэстыжных музычных конкурсаў: Соф'я Меньшыкава (фартэпіяна), Ягор Кірылюк (баян), Анастасія Цюрына (балалайка), Аляксандр Далгоў (саксафон), Валерыя Ілюшына (скрыпка), Радзівон Шакіра (фартэпіяна), Ульяна Астанковіч (акардэон) і Фёдар Громаў (габайн). У праграме — творы кампазітараў-класікаў, сучасных аўтараў, а таксама канцэртныя апрацоўкі мелодый народных песень і танцаў. С. Меньшыкава — навучэнца 11 класа Цэнтральнай музычнай школы пры Маскоўскай дзяржаўнай кансерваторыі імя П. І. Чайкоўскага. Пры падтрымцы Фонду Уладзіміра Співакова яна выступала на канцэртных пляцоўках Расіі, Францыі, Італіі, Літвы, Германіі, Люксембурга, Швейцарыі, Харватыі, Аўстрыі, Фінляндыі, Сербіі, Казахстана, Эстоніі, а таксама ў канцэртнай зале Карнегі Хол у Нью-Ёрку.

Я. Кірылюк — навучэнец 5 класа Дзіцячай музычнай школы імя Дз. Дз. Шапакавіча (Масква). Ён — уладальнік гранта мэра Масквы 2019 года, лаўрэат першай прэміі прэстыжнага Міжнароднага конкурсу ў г. Клінгенталя (Германія).

А. Цюрына — навучэнка Дзіцячай музычнай школы № 2 імя В. К. Мяржанава (Тамбоў). Яна ўдзельніца Міжнароднага фестывалю «Масква сустракае сяброў», у 2016 годзе ўдзельнічаў у шоу «Лепш за ўсіх» на Першым канале, а ў 2018-м стала пераможцай Усерасійскага тэлевізійнага конкурсу «Сіняя птушка» на канале «Расія». Юная балалаечніца ўдзельнічала разам з Уладзімірам Співаковым у праграме канала «Расія-Культура» «Саці. Няндужна класіка», выступала з Дзяржаўным камерным аркестрам «Віртуозы Масквы», Нацыянальным акадэмічным аркестрам народных інструментаў імя Осіпава, Дзяржаўным акадэмічным рускім народным ансамблем «Расія» імя Л. Зыкінай, Акадэмічным аркестрам рускіх народных інструментаў імя М. М. Някрасава, Сімфанічным аркестрам Вялікага тэатра, Дзяржаўным акадэмічным сімфанічным аркестрам Расіі імя Я. Ф. Святланава.

А. Далгоў — навучэнец Дзіцячай музычнай школы імя Ф. Ліста (Масква). У 2018 годзе стаў дыпламантам XIX Міжнароднага тэлевізійнага конкурсу «Шчаўкунчык», уладальнікам гранта мэра Масквы, узаагароджаны Гран-пры V Маскоўскага адкрытага конкурсу саксафаністаў.

Р. Шакіра — навучэнец Цэнтральнай музычнай школы пры Маскоўскай дзяржаўнай кансерваторыі імя П. І. Чайкоўскага. Пры падтрымцы Міжнароднага дабрачыннага фонду Уладзіміра Співакова выступаў на канцэртных пляцоўках Харватыі, Італіі, Эстоніі і Германіі.

В. Ілюшына — навучэнка Цэнтральнай музычнай школы пры Маскоўскай дзяржаўнай кансерваторыі імя П. І. Чайкоўскага. Іграла з Вялікім сімфанічным аркестрам імя П. І. Чайкоўскага пад кіраваннем У. І. Федасева, пры падтрымцы Міжнароднага дабрачыннага фонду Уладзіміра Співакова выступала на канцэртных пляцоўках Расіі, Францыі, Швейцарыі, Японіі.

Ф. Громаў — навучэнец Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Ён лаўрэат I прэміі Міжнароднага конкурсу «Музыка надзеі», уладальнік заахвочвальнай прэміі спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь пры падтрымцы таленавітай моладзі, стыпендыят Фонду Юрыя Розума. Юны габаіст рэгулярна выступае ў канцэртных праграмах «Іграем з аркестрам» пры ўдзеле Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Рэспублікі Беларусь і Дзяржаўнага камернага аркестра Рэспублікі Беларусь. Выступаў таксама ў канцэртах «Класіка каля Ратушы».

У. Астанковіч вучыцца ў Магілёўскай гімназіі-каледжы мастацтваў. Яна пастаянна ўдзельнічае ў канцэртных праграмах Міжнароднага дабрачыннага фонду Уладзіміра Співакова. У 2018 годзе разам з аркестрам «Віртуозы Масквы» выступала на ўрачыстым адкрыцці XV Міжнароднага фестывалю «Масква сустракае сяброў». У VIII Рэспубліканскім адкрытым конкурсе выканаўцаў на народных інструментах імя І. І. Жывоніча ў красавіку 2018 года стала лаўрэатка I прэміі і была ўзнагароджана дыпламам за найлепшае выкананне абавязковага твора. А на II Міжнародным конкурсе-фестывалі імя Валдовска Фурманавічуса, які праходзіў у Вільнюсе ў кастрычніку 2018 года, акардэаністка была ўдастоена Гран-пры. У мінулым годзе ёй была прысуджана заахвочвальная прэмія спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь пры падтрымцы таленавітай моладзі.

7 сакавіка ў 19.00 у Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Рэспублікі Беларусь выступіць зоркі сусветнага балета ў гала-канцэрце «Ад класікі да мадэрну». Глядачам будучы прадстаўлены нумары ў выкананні найлепшых танцоўшчыкаў вядучых тэатраў Еўропы. У праграму ўвойдуць як сусветныя шэдэўры — нумары з балетаў «Спячая прыгажуня», «Дон Кіхот», «Лебядзінае возера», так і арыгінальныя пастаноўкі, створаныя сучаснымі харэографамі. Танцоўшчыкі прадэманструюць унікальныя магчымасці свайго цела і майстэрства харэаграфіі.

Упершыню балетнае гала «Зоркі сусветнага балета» з вялікім поспехам было прадстаўлена ў Вялікім тэатры Беларусі ў 2013 годзе. Убачыць танцоўшчыкаў такога ўзроўню на адной сцэне — вялікая рэдкасць і ўдача. Па прычыне занятасці ў тэатрах сабраць артыстаў разам — праца практычна ювельная, патрабуе немалых намаганняў. Таму беларускім прыхільнікам балета чарговы раз вельмі пашанцавала.

Над каніцэпцыяй праекта працуе Тобіяс Эхінгер. На яго рахунку — дзясяткі балетных гала ў гарадах Еўропы, а таксама ў Ганконгу і Нью-Ёрку. Ён добра знаёмы з мастацтвам танца і ведае, чым здзівіць.

«Пры стварэнні такога праекта вельмі важна ўлічваць культурныя асаблівасці аўдыторыі. Гэтым разам у нас будзе магчымасць прасачыць эвалюцыю танца, працуць гісторыю і зразумець, што ўкладвалі ў свае работы харэографы мінулых стагоддзяў і сучаснасці. Усе танцоўшчыкі выступаюць на мяжы магчымасцяў чалавечага цела — гэта філіграннае майстэрства. Такім чынам, нават адзін фрагмент вялікага балета становіцца самастойнай гісторыяй, расказанай мовай танца», — адзначае Тобіяс Эхінгер.

У праекце прымаюць удзел пяць пар з Германіі, Нідэрландаў, Швейцарыі і іншых краін, якія прадстаўляюць розныя танцавальныя школы і напрамкі. Сярод іншых у балетным гала «Ад класікі да мадэрна» выступіць галоўны танцор і балетмайстар Нідэрландскага нацыянальнага балета Марайн Радмакер, зорка казахскага балета Айдос Зака, які прадставіць балетную групу Дортмунда, сусветныя зоркі Люсія Лакара і Мэцью Голдзінг, зоркі Каралеўскага балета Швецыі і іншыя майстры танца, у тым ліку прадстаўнікі Вялікага тэатра Беларусі. Экспрэсія танца, якая будзе панаваль у гэты вечар у зале Вялікага, не пакіне абыякавым як аматараў класічнага балета, так і прыхільнікаў сучаснай харэаграфіі.

9 сакавіка ў 19.00 у зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі ў завяршэнне VI Міжнароднага фестывалю «Уладзімір Співакоў запрашае...» выступіць Камерны аркестр «Крэмерата Балтыка» і французскі піяніст і кампазітар Юра Дзябарг. У першым аддзелены канцэрта будучы выканаўца сачыненні К. Пэндэрэцкага, а ў другім — М. Вайнберга.

Камерны аркестр «Крэмерата Балтыка» складаецца з 27 маладых музыкантаў з Прыбалтыкі. Аркестр валодае ўласным пазнавальным гучаннем, і яго канцэртныя праграмы заўсёды арыгінальныя. Л. Дзябарг стаў адным з першых пастаянных запрошаных артыстаў за ўсю гісторыю аркестра «Крэмерата Балтыка». Піяніст далучыўся да Г. Крэмера і яго калектыву ў 2017 годзе на святкаванні 20-годдзя аркестра, а ў 2018 браў удзел у гастролях на Кітаі і Японіі. У 2015 годзе ён стаў адкрыццём Міжнароднага конкурсу імя Чайкоўскага і з таго часу працягвае заваёўваць сэрцы слухачоў. Музыкант выступае ў найлепшых канцэртных залах Масквы, Санкт-Пецярбурга і іншых гарадах Расіі, а таксама ў Францыі, Канадзе, Італіі, Германіі, Вялікабрытаніі, ЗША, Мексіцы, Японіі, Карэі і Кітаі. Ён супрацоўнічае з вядучымі сімфанічнымі аркестрамі пад кіраваннем такіх дыржораў, як В. Гергіеў, В. Юроўскі, В. Федасееў, Т. Сакіеў, А. Барэйка і Г. Крэмер.

Камерны аркестр «Крэмерата Балтыка» быў заснаваны ў 1997 годзе. На аўстрыйскім фестывалі камернай музыкі ў Локенхаусе дырктар форуму Гідон Крэмер прадставіў публіцы свой новы калектыв, у якім ігралі 23 музыканты з Латвіі, Літвы і Эстоніі. Аркестр быў задуманы як доўгатэрміновы адукацыйны праект, з дапамогай якога прызнаныя маэстры вырашыў дзяліцца багатым вопытам з маладымі калегамі з балтыйскага рэгіёна.

Музыканты сцвердзілі міжнародную рэпутацыю выступленямі на вядучых канцэртных пляцоўках свету ў больш чым 50 краінах, 600 гарадах. Аркестр даў больш як 1000 канцэртаў у Азіі, Аўстраліі, ЗША, Лацінскай Амерыцы, Расіі і ў Еўропе і запісаў звыш 20 CD. У 2002 годзе заваяваў дзве прэміі — GRAMMY і ECHO.

Межы VI Міжнароднага фестывалю «Уладзімір Співакоў запрашае...» пашыраюцца. Маэстра дасць два канцэрты ў Гомелі і Магілёве. Яны пройдуць **4 сакавіка ў зале Палаца культуры Магілёўскай вобласці і 5 сакавіка ў зале Гомельскага абласнога грамадскага цэнтра**. Тут Уладзімір Співакоў будзе выступаць з Дзяржаўным камерным аркестрам «Віртуозы Масквы» ў якасці дыржора і саліста. Саліраваць будзе таксама Кацярына Карнішына (флейта) і Аляксей Лундзін (скрыпка). У праграме — творы І. С. Баха і П. І. Чайкоўскага.

Элеанора СКУРАТАВА

Асалода тактыльнай сустрэчы

Ці можа электронны доступ замяніць жывыя зносіны?

«З чым параўнаць яе, скажыце? / Заўсёды з любай кніжкай быў, / І быццам аж мільёны жыццяў / Я за адно сваё пражыў», — красамоўныя радкі з верша Петруся Броўкі адгукнуцца ў пакаленнях руліўцаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, бо кніга — іх нязменная спадарожніца васьмь ужо 95 гадоў. Мацуючы высокія памкненні, кніга ўзраціла навуку. А цэнтрам, своеасаблівым сімвалам беларускай навукі па праве стала ЦНБ НАН Беларусі, якая сёлага адзначае 95-гадовы юбілей.

Шлях з 16 лютага 1925 года, калі пачалася гісторыя бібліятэкі, азнаменаваны шматлікімі падзеямі і адкрыццямі. Задавальняючы патрэбы беларускіх вучоных, кніга і бібліятэка не спыніліся ва ўдасканаленні. Адолеўшы выпрабаванні вайной, калі многія калекцыі былі страчаны, падышлі да не менш складаных часоў — інфармацыйна-лічбавага буму.

— Сёння бібліятэка працуе ў новым інфармацыйным асяроддзі, прымае ўмовы часу і мяняе паводзіны, апэратыўна рэагуе на змены, — адзначае дырэктар ЦНБ НАН Беларусі доктар гістарычных навук Аляксандр Груша падчас пашыранага пасаджэння вучонага савета. — ЦНБ НАН праводзіць даследаванні ў галіне бібліятэчнай справы, кнігазнаўства, кніжнай культуры, рыхтуе факсімільныя выданні помнікаў пісьменства. За 2015—2019 гады нашы супрацоўнікі выдалі 67 кніг, апублікавалі 493 навуковыя артыкулы, выступілі з 431 дакладам на міжнародных і рэспубліканскіх канферэнцыях, семінарах і круглых сталах.

— Бібліятэка — аснова для навукі, — перакананы галоўны вучоны сакратар НАН Беларусі, старшыня савета маладых вучоных, доктар хімічных навук Андрэй Іванец. — Сёння мы ў многім адыходзім ад друкаваных выданняў, звяртаемся да электронных лічбавых носьбітаў, але бібліятэка — гэта не толькі крыніца інфармацыі, гэта цэнтр захавання гісторыі і памяці этапу развіцця аічыннай і сусветнай навукі. ЦНБ НАН — адзін з самых буйных інфармацыйных цэнтраў нашай краіны: налічвае больш чым 4 мільярд адзінак захоўвання. Але ў наш час важна, як мы гэтыя фонды можам скарыстаць на практыцы для адукацыйнага, навуковага патэнцыялу. Цяпер актыўна ўкараняюцца інфармацыйныя тэхналогіі. ЦНБ НАН задавальняе запыты карыстальнікаў, развіваючы аічынную навуку. Першачарговая задача для бібліятэкі сёння — пераход да новых формаў абслугоўвання чытачоў. Цяпер мала хто прымяняе такую стандартную форму, як паход у кніжніцу, — часцей электронныя запыты, аднак камп'ютары ніколі не замяняць кнігу, чытанне і пісьмо. Бо работа нашага мозгу нясе кагнітыўную функцыю, якая патрабуе чытання. Калі мы засяродзімся толькі на інфармацыйных тэхналогіях, гэта прывядзе да незваротных адмоўных вынікаў.

Сёння ў свеце велічэзны аб'ём інфармацыі, якая нас паглынае, канстатуе Андрэй Іванец, і кожны лічыць сабе калі не вучоным, то ўсведзеным спецыялістам і з дапамогай мабільнага тэлефона можа знайсці адказы на многія пытанні. Ды мала задумваецца, што гэта можа

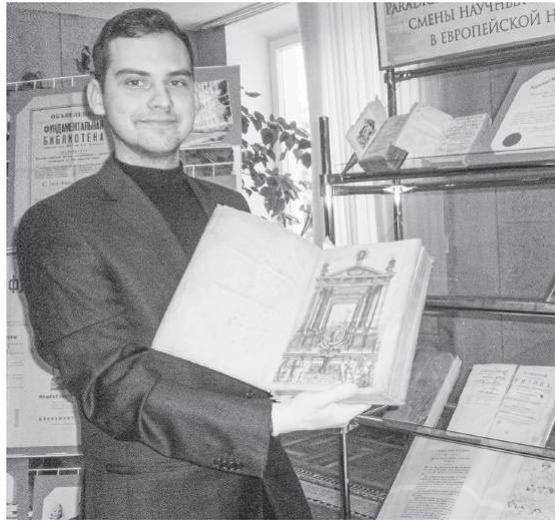
даць. Таму ў АН вымушаны папулярызаваць даследаванні, распрацоўкі, якія робяць нашы вучоныя. Грамадства мае патрэбу ў новых формах рэпрэзентацыі навукі. У 2016 годзе ЦНБ НАН выступіла ініцыятарам правядзення навуковага рынку, адмыслова праект — «Вучоны бібліятэка надае падтрымку студэнтаў, магістрантаў, маладых навуковых кадраў. Штогод разам з Беларускай бібліятэчнай асацыяцыяй і Беларускім дзяржаўным універсітэтам культуры і мастацтваў ладзяць міжнародную канферэнцыю маладых вучоных «Бібліятэка ў XXI ст.».

ЦНБ НАН — вядучы навуковы цэнтр па даследаванні кніжнай культуры. Сярод яе калекцый — збор кніг кірылічнага друку XVI — пач. XX стст., калекцыя рукапісных кніг XVII—XX стст., калекцыя кніг грамадзянскага друку XVIII—XIX стст., заходнеўрапейскія выданні XV—XVIII стст. Асаблівы гонар — больш як 3,5 тысячы экзэмпляраў кніг з бібліятэкі Нясвіжскай ардынацыі Радзівілаў, каштоўнасць якой атрымала сусветнае прызнанне.

Сведчаннем таму, што бібліятэка — унікальная скарбніца рарытэтаў, — і адмыслова выстаўка «Paradigm shift: кніга як фактар змены навуковых парадыгм у еўрапейскай навуцы», арганізаваная ў Акадэміі навук да 95-годдзя ЦНБ НАН. Сярод прадстаўленых унікатаў — «Скарэчэнне капэрніканскай астраноміі» Іагана Кеплера 1635 года, «Вялікае мастацтва артылерыі» Казіміра Семяновіча 1676 года, прыжыццёвыя выданні Паласа, прыжыццёвае выданне Карла Лінея пра роды раслін 1764 года і іншыя каштоўныя асобнікі.

— Усяго ў экспазіцыі 22 кнігі, — расказвае Філіп Падбярэзкі, аўтар ідэі выстаўкі, маладошы навуковы супрацоўнік аддзела рэдкіх кніг і рукапісаў ЦНБ НАН Беларусі. — Прадстаўлены тут у асноўным прыродазнаўчыя навукі: XVII—XVIII стст. — іх час. Гуманітарныя навукі становяцца акадэмічнымі ў канцы XVIII—XIX стст. Таксама да ўвагі наведвальнікаў расійскія выданні Імеліна, Ляпегіна, Фаміна, Анчыкава, Севяргіна і іншых XVIII ст.

Усе прадстаўленыя асобнікі — арыгіналы. «Вялікае мастацтва артылерыі» ЦНБ НАН дэманструе ўпершыню. Гэтая вельмі вядомая праца Казіміра Семяновіча, выдана ў Нідэрландах, знаходзілася ў калекцыі Ёханса фон Муралята. «У гэтай кнізе ўпершыню быў сфармуляваны прынцып многаступенчатай ракеты», — заўважае Віктар Свякля, навуковы супрацоўнік аддзела рэдкіх кніг і рукапісаў ЦНБ НАН Беларусі. Выданне на французскай мове (але ў ЦНБ ёсць і на англійскай) з чарцажамі (французская — міжнародная мова навукі таго часу).

Філіп Падбярэзкі прадстаўляе «Вялікае мастацтва артылерыі» Казіміра Семяновіча 1676 года.

У «Каперніканскай астраноміі» Іагана Кеплера (1635 год, прыжыццёвае выданне) фармулёўка трэці закон Кеплера па руху планет. Гэтая кніга ў свой час належала Пскоўскай духоўнай семінары. У XVII ст. законы фармулявалі зыходзячы з філасофскіх меркаванняў. Тады не было машын, каб пралічыць рух сонца і планет. Усё дакладна разлічылі з дапамогай алоўка і паперы! І адкрылі законы, якімі мы карыстаемся па сёння. Пасля Каперніка ніхто прыняў новаю сістэму светабудовы не прыдумаў. Яе толькі ўдакладнялі (Эйнштэйн — тэорыя адноснасці).

Цікавае выданне І. К. Лафатэра «Фізіягнамичныя фрагменты» 1775 года. Спецыфіка фізіягномікі — вызначыць характар, мысленне чалавека па яго твары. «Была такая тэорыя, што твар падзялялі на тры часткі: верхняя частка адказвае за розум, вобласць вачэй і носа — эмоцыі, ніжняя частка — воля», — расказвае Віктар Свякля. «Калі б у Іуды было больш расплюшчана вока, колькі б дабрыні і інтэлекту ён выявіў бы сваім тварам», — перакладае з нямецкай Філіп Падбярэзкі. Выдана кніга ў Лейпцыгу — тагачасныя цэнтры кнігавядання.

Вось «Роды раслін» Карла Лінея 1764 года. Гэта сістэматызацыя жывых арганізмаў. У той час была дыскусія, ці патрэбна аддзяляць жывыя існыя свет ад расліннага. Ліней лічыў, што патрэбна.

Пётр Сімон Палас — нямецкі вучоны, энцыклапедыст, працаваў у Санкт-Пецярбургскай акадэміі навук, быў спецыялістам па прыродазнаўчых навуках (і геалогія, і мінералогія, і заалогія). У XVIII ст. толькі-толькі распрацоўвалася навуковая тэрміналогія. Выданне «Падаарожжа па розных месцах Расійскай дзяржавы» 1786 года на рускай мове ўражае аб'ёмам — 571 старонка (без уліку дадаткаў з выявамі раслін). Палас падаарожнічаў па Расіі і апісваў расліны, у тым ліку з саду яго апекуна Пракопія Дзямідава.

Выданні Радзівілаў, прадстаўленыя ў экспазіцыі, як

вядома, адрознівае адмыслова экслібрыс на адвароце вокладкі. А ці ведалі вы, што пячатка Радзівілаў яшчэ дублюецца на 19 старонцы — на выпадак, калі вокладку пашкоджалі (у савецкіх выданнях такое дубліраванне — заўсёды на 17 старонцы), патлумачыў Філіп Падбярэзкі.

Выстаўка — як вандроўка па свеце навуковых рарытэтаў. Ды ці можа вытрымаць гэтая вандроўка канкурэнцыю з сёрфінгам у інтэрнэце?

— Кніжны свет ужо амаль зліўся з інтэрнэтам, — гаворыць Філіп Падбярэзкі. — Многія з гэтых кніг вы знойдзеце ў Google. Але такія рэчы, як эстэтыка, тактыльнасць, вечныя, іх нічога не замяніць. Гэта тое самае, як размаўляць па скайпе ці ўжываю. І тое і другое добра, але

дакранацца да фігурак, да дошкі і глядзець адзін аднаму ў вочы. Ёсць псіхалагічны момант. Свет не можа быць чорна-белым, нам хочацца адчуваць палітру (наваць пыл).

«Алесь Суша параўноўваў кнігу з жывапісам, — гэтадэ Віктар Свякля. — Маўляў, першапачаткова жывапіс нёс прыкладную функцыю і не з'яўляўся мастацтвам. І былі думкі, што калі чалавецтва навучыцца пісаць, то жывапіс знікне, тым не менш ён не знік, а змяніў сваю ролю. Таму кніга, з'яўляючыся друкаванай крыніцай інфармацыі, сёння больш важная як твор мастацтва. Таму будзе існаваць заўсёды».

— Чалавецтва ўжо выслапа да таго, што кожнаму на галерку можна пакласці неабходную колькасць мінералаў, вітамінаў, але ж мы хочам асобна курачка, асобна — салацік, — гаворыць Філіп Падбярэзкі. — Вядома, ежа — адно з задавальненняў чалавека, як і чытанне. А яшчэ — водар кавы, пацалункак... Таксама можна замяніць, але гэта застанецца.

У ЦНБ НАН Беларусі можна дакранацца да помнікаў пісьменства, патрымаць выданні з аўтографамі. «У бібліятэцы захоўваецца вечнае — тое, што створана чалавечай думкай, пакаленнымі дзеячымі мастацтва, культуры, навукі, — адзначае акадэмік НАН Беларусі Аляксандр Локатка. — Фонды ЦНБ НАН Беларусі — гэта святаныя. Таму варта ўзняць пытанне аб наданні фондам статусу нацыянальнага навуковага здабытку».

Нягледзячы на тое, што ў гады вайны многа кніг было вывезена, у ЦНБ НАН шмат унікальнай літаратуры, якая не алічавана, яе няма ў еўрапейскіх

Фрагмент экспазіцыі ў Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі да 95-гадовага юбілею бібліятэкі.

ёсць рэчы, якія заўсёды будуць, пакуль існуе чалавецтва, у тым ліку і кнігі. Мы любім гартаць старонкі, хаця гэта можна зрабіць анлайн. Кніга не страціць актуальнасці і будзе працягваць існаваць. Гэта частка вечнасці. Павел Фларэнскі калісьці казаў, што калі са злом не змагаешся, яно прыйдзе само сабой. Гэта адна пазіцыя. Згодна з ёй, калі мы нічога рабіць не будзем, кніга памрэ. Але ёсць і іншая пазіцыя. Можна параўнаць з шахматамі. Аматыры іграюць у шахматы праз камп'ютар, тым не менш жывыя турніры працягваюцца, і гульцы сустракаюцца за дошкай, бо ім падабаецца

бібліятэках. Як, напрыклад, каштоўны асобнік «Нюрнбергскія хронікі» Хартмана Шэдэля 1493 года (інкунабула). І яшчэ — шмат нераскрытага і прыцягальнага.

Намеснік акадэміка-сакратара аддзялення гуманітарных навук і мастацтваў НАН кандыдат філасофскіх навук Васіль Ляўковіч гэтадэ, што ў далёкім 1988 годзе ў пятай чытальнай зале ён пазнаёміўся са сваёй будучай жонкай: «І праз 32 гады магу сказаць бібліятэцы дзякуй». А можа, і вас лёс чакае ў кніжніцы? Тады спытайцеся ў ЦНБ! Па жывыя зносіны!

Наталія СВЯТЛОВА,
фота аўтара

Служыць навуцы

дапамагаюць каштоўныя друкаваныя рарытэты

Цэнтральная навуковая бібліятэка імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, другая па велічыні ў нашай краіне, святкуе юбілей. Сёння яе фонд складае каля 5 мільёнаў асобнікаў. Кніжныя помнікі мінулага — найкаштоўнейшая скарбніца ўстановы. А яшчэ ў фондах захоўваюцца выданні па прыродазнаўстве (тут самы вялікі ў Беларусі кнігазбор замежных навуковых прац па гэтай галіне) і па дакладных навуках.

Паводле слоў дырэктара Цэнтральнай навуковай бібліятэкі НАН Беларусі Аляксандра Грушы, супрацоўнікі, спасцігаючы гістарычны вопыт сваёй установы, накіроўваюць яе дзейнасць у патрэбнае рэчышча, фарміруюць традыцыі, стараюцца быць запатрабаванымі і ўважлівымі да запытаў грамадства і аддана служыць навуцы.

Адзін з асноўных напрамкаў дзейнасці кніжніцы — пераход да новых форм бібліятэчна-інфармацыйнага абслугоўвання. Пачынаючы з 1994 года, тут працуе віртуальная служба — электронны каталог, які змяшчае бібліяграфічныя звесткі на ўсе віды дакументаў. У 2004-м пачала дзейнічаць Служба электроннай дастаўкі дакументаў, праз пяць гадоў — віртуальная служба давадак.

Сёння кніжніца выконвае функцыю цэнтраў: інфармацыйнага і культурнага, метадычнага — па праблемах бібліятэчнай справы і бібліяграфіі, навукова-даследчага — у галіне бібліятэказнаўства, бібліяграфічнага, гісторыі кнігі, кніжнай культуры, бібліяметрыі.

Але звернемся да гісторыі. Бібліятэку адкрылі 16 лютага 1925 года пры Інстытуце беларускай культуры. Фонд быў невялікі — некалькі брашур і архіў Аляксандра Бурбіса, беларускага грамадска-палітычнага дзеяча, публіцыста, аднаго з пачынальнікаў беларускага тэатра, аўтара даследаванняў па эканамічнай геаграфіі, гісторыі, этнаграфіі, сельскай гаспадарцы.

Праўда, ужо ў сакавіку паступілі кнігі са збору рускага мовазнаўцы, гісторыка літаратуры, перакладчыка Якава Грота і яго сына. Хутка фонд папоўніўся выданнямі з хатняй бібліятэкі Янкі Купалы. Прафесар гісторыі, археолаг, педагог Уладзімір Пічэта прывёз цікавыя кнігі з Варшавы. А супрацоўнік Інбелкульта Мікалай Байкоў, беларускі літаратуразнаўца, крытык, лінгвіст, набыў шмат асобнікаў у Кіеве, якія таксама ўзбагацілі фонд. У тым жа годзе кніжніца стала рэгулярна атрымліваць

Будынак ЦНБ імя Якуба Коласа НАН Беларусі.

цэнтральную прэсу, а ў 1930-я гады было вырашана пытанне аб цэнтралізаваным кнігазабеспячэнні.

Кіраўніцтва Інстытута беларускай культуры даручыла кніжніцы стварыць фонд айчынай літаратуры, у які ўвайшлі выданні на роднай мове і літаратура пра Беларусь, надрукаваная не толькі ў нашай краіне, але і за яе межамі. Акрамя гэтага, з'явілася навуковая літаратура з розных галін, з якой працавалі секцыі і аддзелы Інбелкульта. Пачалі паступаць і выданні вучоных Інбелкульта ды архіўныя матэрыялы.

Уся літаратура змяшчалася ў агульным, беларускім, польскім і лўрэйскім аддзелах. Большая частка фонду складалася з кніг па гісторыі Расіі, мовазнаўстве і спецыяльных навуках. У пачатку 1926 года паміж бібліятэкай і ўстановамі Украіны, Літвы, Латвіі, Заходняй Беларусі сталі наладжвацца сувязі па абмене літаратурай. Актыўныя стасункі звязвалі кніжніцу з акадэмічнымі ўстановамі і ўніверсітэтамі Польшчы, Германіі, ЗША, Канады і Францыі.

У ліпені 1926-га бібліятэка пераехала ў новы будынак Інбелкульта, які 1 студзеня 1929 года быў рэарганізаваны ў Акадэмію навук БССР, а кніжніца атрымала новую назву — Бібліятэка АН БССР. У 1939-м, пасля далучэння Заходняй Беларусі, у фонды паступіла значная частка кнігазбораў, у тым ліку з Нясвіжскага маёнтка князёў Радзівілаў: сярод 20 тысяч выданняў былі кнігі Францыска Скарыны і Сымона Буднага.

Перад Вялікай Айчыннай вайной фонд бібліятэкі налічваў ужо 350 тысяч адзінак. Падчас акупацыі немцы ператварылі кніжніцу ў салдацкі казармы. Найбольш каштоўная частка фонду была разрабавана, каталогі і картатэкі знішчаны. Апрача гэтага, спецыяльна прыбыўшыя прадстаўнікі «Штабу рэйхсляйтэра Розенберга», сярод якіх знаходзіўся дырэктар Кенігсбергскай бібліятэкі доктар Рыхель, адабралі выданні па спецыяльных спісках, якія дасылаліся з Берліна, каб вывезці самае каштоўнае ў Германію. Падчас уцёкаў фашысты спалілі памяшканне Акадэміі разам з рэшткамі абсталявання і кніг. Актыўная праца па аднаўленні фонду пачалася яшчэ падчас вайны ў Маскве, куды была эвакуіравана Акадэмія навук. Ужо ў ліпені 1944-га кніжніца налічвала каля 25 тысяч выданняў.

Да 1946 года акадэмічная бібліятэка знаходзілася ў памяшканні будынка Дзяржаўнай бібліятэкі імя Леніна, у студзені 1948-га пераехала ў адноўлены будынак Акадэміі навук. У гэтым жа годзе Савет Міністраў Беларусі прыняў пастанову аб прысваенні бібліятэцы АН Беларусі імя В. Р. Бялінскага (да 100-годдзя з дня пахавання пісьменніка). Паэзнай пастановай ЦК КПБ і Савета Міністраў БССР кніжніцу перайменавалі — яна стала насаць імя народнага паэта Беларусі Якуба Коласа.

Да 1967 года Фундаментальная бібліятэка АН БССР размяшчалася ў галоўным корпусе Акадэміі навук. Новы будынак для яе планавалі яшчэ з 1956 года, але толькі праз пяць гадоў праект быў канчаткова зацверджаны. Будаўніцтва пачалося ў канцы 1964 года, а ў ліпені 1967-га Акадэмія навук займела сяміпавярховы корпус з прыбудовай для кнігаасвошча.

У 1990 г. бібліятэка атрымала статус навукова-даследчай установы ў галіне бібліятэказнаўства, бібліяграфічнага і кнігазнаўства, увайшла ў Беларускае бібліятэчнае асацыяцыю, актыўна ўдзельнічае ў працы яе камітэтаў. А ў 1997 годзе ў сувязі з перайменаваннем Акадэміі навук у Нацыянальную акадэмію навук кніжніца стала Цэнтральнай навуковай бібліятэкай імя Якуба Коласа НАН Беларусі.

Алена ДЗЕНІСЕНКА,
навуковы супрацоўнік
аддзела рэдкіх кніг і рукапісаў
ЦНБ імя Якуба Коласа
НАН Беларусі

У вандроўку

па зале беларускай літаратуры

Нацыянальная бібліятэка Беларусі — найбуйнейшая кніжніца краіны, збірльніца і захавальніца дакументальнага спадчыны беларускага народа, найкаштоўнейшыя рукапісы, рэдкія выданні. Пры ўсім тым ядро яе ўніверсальнага фонду складае нацыянальная літаратура. Менавіта ў ёй адлюстраваны духоўны свет нацыі, ментальнасць, культура — усё, чым яна цікавая свету.

Беларуская кніга і літаратура ў экспазіцыйна-інфармацыйнай прасторы бібліятэкі раскрыта максімальна поўна. Карыстальнікам і наведвальнікам прадстаўляюцца новыя выданні і папулярныя, маладыя аўтары, іх дэбютныя творы, лаўрэаты Нацыянальнай прэміі Беларусі, міжнародных літаратурных прэміяў і конкурсаў. Сустрэча чытача з беларускай кнігай чкае амаль на кожным кроку, але зала беларускай літаратуры — асабліва месца. Тут уся кніжная палітра беларускай літаратуры, кніга падаецца як выданне, як тэкст, як прадмет паліграфічна-выдавецкай культуры.

Ставіцца і пэўнымі сродкамі вырашаецца мэта засяроджвання ўвагі на творчасці пісьменніка, той ці іншай кнізе, выданні. На яе працуюць і з густам аформлення афішы, і трапныя назвы, якія раскрываюць творчае крэда, характэрныя рысы асобы і творчасці аўтара, падкрэсліваюць яго самабытнасць, стылістыку («Залатая кросны душы» (Янка Брыль), «Калі радок дыктуе пачуццё...» (Л. Дранько-Майсюк), «Я Беларусь адшукваю па небу...» (Л. Пранчак), «Сугучча думкі і пачуцця» (А. Вярцінскі) і інш.), і матэрыялы з сямейных архіваў пісьменнікаў, і кнігі з аўтаграфамі. Прэзентуюцца асобныя выданні, як «Беларускі лемантар, або Першая навука чытання», паэма «Тарас на Парнасе». Лемантар быў надрукаваны ў 1906 г. у Пяцібор'гу ў выдавецтве першай легальнай беларускай суполкі «Загляне сонца і ў наша ваконца» (друкарня К. Пянткоўскага) у двух варыянтах: на беларускай і польскай мовах. Абодва, а таксама рукапіс, захоўваюцца ў фондзе бібліятэкі. Кніга была надрукавана без прозвішча аўтара. Некаторыя навукоўцы лічаць, што аўтарства належыць Цётцы, але над складаннем

першай беларускай вучэбнай кнігі працаваў калектыў аўтараў, аснову ж яе зрабіў Карусь Каганец, і ўсе наступныя выданні выходзілі пад яго прозвішчам. Матэрыялы аб жыцці і творчасці Карыся Каганца, выданні кнігі прадстаўляліся на выстаўцы «Беларускі лемантар». Паэма «Тарас на Парнасе» доўгі час лічылася народнай, першы раз была выдадзена ў 1909 годзе і да 2009 выходзіла з падзагалоўкам «народная паэма». Праблемай аўтарства займаліся даследчыкі Г. Кісялёў, В. Скалабан, Я. Янушкевіч. І вынікі пошуку знайшлі адлюстраванне побач з выданнямі паэмы ў экспазіцыі «Знойдзены аўтар».

Амаль штодня прэзентуюцца новыя кнігі — чарговы том поўнага збору твораў Васіля Быкава, «Дзённікаў і запісаў» Рыгора Барадудзіна, «Кніжная спадчына Францыска Скарыны», «Біблія князя Радзівіла» і інш. Ва ўсёй паўнаце раскрыты корпус энцыклапедычна-даведачных выданняў, які сёлетна папоўнілі энцыклапедыі «Янка Купала», «Рэгіёны Беларусі», «Гарады і вёскі Беларусі».

З кнігаў як артэфактам мастацтва, паліграфічна-выдавецкай культуры

знаёмца выданні, што атрымалі ўзнагароды на штогадовым міжнародным і рэспубліканскім конкурсах «Мастацтва кнігі» і інш. Сярод іх энцыклапедыя «Янка Купала», фотаальбом «Полоцк 1150», альбом «Сусветная спадчына Скарыны» («Беларуская энцыклапедыя імя Пятруса Броўкі»), «Вялікі геаграфічны атлас Беларусі» (Белкартаграфія) і шэраг іншых.

Прысутнічаюць і перыядычныя выданні. Асабліва каштоўнасць сярод іх маюць часопісы 20—30-х гг. з першымі публікацыямі твораў будучых класікаў беларускай літаратуры Я. Купалы, З. Бядулі, К. Чорнага, Ц. Гартнага — «Маладняк», «Узвышша», «Полымя». Нягледзячы на то, што яны прадстаўлены таксама ў электронным варыянце, жадаючых пагартыць іх пажоўкля папярковыя старонкі, параўнаць тэксты першых публікацый з апошнімі нямала: гэта літаратуразнаўца, крытык, выкладчык, студэнт і ўсе, хто цікавіцца гісторыяй беларускай літаратуры, беларускім мастацкім словам. Прастора Нацыянальнай бібліятэкі запоўнена беларускай кнігай, і кожны можа знайсці тут сваю.

Ніна КАСІЛАВА

Вынікі

У пошуках вобраза эпохі

Гістарычнае мінулае — тое, што вучыць нас разумець, аналізаваць і прадказваць. Для таго каб атрымаць доступ да фактаў і працэсаў даўніны, працуе шмат людзей розных прафесій. Рэчаіснасць пачатку XXI стагоддзя будзе не так ужо і складана аднавіць праз часы, бо магчымасцяў для фіксавання і захавання інфармацыі ў любых формах з'явілася даволі шмат, і яны ўвесь час удасканальваюцца. Назіраючы за гэтым развіццём, важна не страціць тое, з чаго пачыналася эра аўдыёвізуальнай інфармацыі.

Кінахроніка — унікальная з'ява ў тым сэнсе, што прадстаўляе цікавасць як аб'ект гісторыі сама па сабе і пры гэтым з'яўляецца носьбітам інфармацыі больш поўным і яркім, чым папера. Беларускі кіналетапіс мае вялікую гісторыю, і азнаёміцца з ім у поўнай меры стала магчыма дзякуючы трохтомніку «Гісторыя, якая ажыла ў кадры. Беларускі кіналетапіс: выпрабаванне часам». Трылогія пабачыла свет у выдавецтве «Вышэйшая школа» і падчас Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі стала лаўрэатам конкурсу «Мастацтва кнігі». Трэці том гэтай трылогіі нядарна быў прэзентаваны чытачам. Праца над даследаваннем заняла ў яго аўтара Канстанціна Рамішэўскага каля сямі гадоў.

«За ўсё мае жыццё не было часу больш насычанага творча, эмацыянальна, вытворча, камунікацыйна і гэтак далей, чым перыяд працы над трылогіяй. Працэс быў каштоўны тым, што гаворка ішла не аб назапашванні матэрыялу, не аб асэнсаванні яго — гэта быў працэс маральнай, культуралагічнай і мастацтвазнаўчай інтэрпрэтацыі таго багажы, які быў сфарміраваны мной раней», — расказвае Канстанцін Рамішэўскі. Усё жыццё аўтара так ці інакш было прасякнута экраннай культурай: ён нарадзіўся ў сям'і актрысы і кінааператара, скончыў Усерасійскі дзяржаўны інстытут кінематаграфіі (майстэрню А. У. Гальперына) і сам працаваў у якасці аператара-пастаноўшчыка.

«Што трэба зрабіць, каб напісаць трылогію пра неадследзаны феномен? Вельмі проста. Англічане так адказваюць на пытанне пра тое, што трэба рабіць, каб быў ідэальна роўна падстрыжаны газон: трэба проста стрыгчы яго штогод на працягу 330 гадоў. У выпадку з неадследзанымі феноменамі ўсё прыкладна так жа. Трэба было 33 гады па крупінках збіраць гэты матэрыял, абдумваць, сустрэкацца з дакументалістамі-практыкамі, спрабаваць зразумець іх, назіраць за тым, як дакументальнае кіно ўспрымаецца ў грамадстве. І яшчэ нястомна працаваць з архіўнымі матэрыяламі. З такім досведам трылогію можна напісаць за некалькі гадоў», — распавядае аўтар. Назапашванне масіву ведаў было неабходным для яго, бо Канстанцін Рамішэўскі даволі дакладна вызначае свае прынцыпы працы: «Я звярнуў увагу на тое, што ўсе кіназнаўчыя працы разглядаюць некаторыя знаважыя творы, але ігнаруюць асноўныя масівы стужак, і вызначаюць асноўны кірунак развіцця індустрыі. Пры такім падыходзе немагчыма стварыць сапраўды дакладную рэцэнзію. Я шмат пра гэта думаў і сфарміраваў для сябе адзін з галоўных прынцыпаў даследчыцкай працы: неабходна татальна каталагізацыя і сістэматызацыя ўсяго матэрыялу, які тычыцца пэўнага перыяду».

Фота Валерыя Сібірыкава.

Пасля правядзення такой маштабнай працы паўстае пытанне аб тым, як яе данесці да патэнцыйнага чытача. Аўтар трылогіі «Гісторыя, якая ажыла ў кадры» адзначае, што яму вельмі пашанцавала з людзьмі, якія працавалі з рукапісам і стваралі кнігу разам з аўтарам. Мастацкае афармленне выканала Кацярына Агуновіч, рэдактарам выступіла Людміла Макейчык. У прадмове да трэцяга тома доктар мастацтвазнаўства В. І. Жук, які выступіў навуковым рэдактарам даследавання, дае яму такую характарыстыку: «Дзякуючы аўтару трылогіі нацыянальная кінаперыёдыка, якая раней знаходзілася на перыферыі экранных мастацтваў і амаль не падвяргалася сур'ёзнаму мастацтвазнаўчаму аналізу, перастала быць загадкавай «рэччу ў сабе» і паўстала ва ўсім сваім інфармацыйным і эстэтычным бляску, які ніколі не саступае кінадакументалістыцы».

Кожная з трох кніг выйшла накладам 500 экзэмпляраў. Прызнаючы спецыфічнасць тэмы, Канстанцін Рамішэўскі адзначае, што кніга прызнана сацыяльна значным выданнем, а гэта значыць, што яна трапіць у бібліятэкі розных гарадоў і стане даступнай зацікаўленым чытачам па ўсёй Беларусі і за яе межамі.

Асаблівае месца ў гісторыі беларускага кіналетапісу займаюць стужкі, створаныя ў часы Вялікай Айчыннай вайны. Аднаўленне і каталагізацыя гэтых твораў цяпер з'яўляецца прырытэтам у працы Канстанціна Рамішэўскага. Аўтар плануе стварэнне асобнага інфармацыйнага рэсурсу, прысвечанага гэтай тэме. Даследаванне кінахронікі вызвалення Беларусі асабліва каштоўнае ў год, калі адзначаецца 75-годдзе Вялікай Перамогі.

Дар'я СМІРНОВА

Пацеха з меха

Анатоль ЗЭКАЎ

ЛІТАРАТУРНЫЯ ПАРОДЫ

Ноч са снегам

Той першы снег прыйшоў,
як муж чужы,
Апоўначы, употайкі, нясмела.
Зінаіда ДУДЗЮК

Той першы снег прыйшоў нясмела,
Ступіў у дом мой асцярожна.
О, як мне ў тую ноч карцела!
А што карцела — знае кожны.

Я не цягнула час, як гуму,
А ўмомант ложка разаслала,
Каб не паспеў ён перадаць —
Ці ж дзеля гэтага чакала?

Як палаваў мяне ён гожа!
Як абдымаў мой станік гонкі!
Уласны муж наўрад так зможа —
Хіба чужы, што збег ад жонкі.

Я б век была яго каханкай
Без лішніх слоў, без марнай стомы...
Ды толькі снег растаў уранку,
Як муж чужы, што збег дадому.

Забытая рыфма

Ахвота вам у рыфму гаварыць!
Я асабіста пра яе забыла.
Магчыма, перагрэўшыся,
Астыла,
Нібыта прас, што у куце стаіць...
Таліна КАРЖАНЕЎСКАЯ

Калісь і я пісала ў рыфму.
Варочаўшы, як глыбы, словы,
Ішла паўз іх, нібы праз рыфмы,
Каб звон радка быў адмысловы.

Было, што не піла й не ела,
Абы за хвост схпіць удачу.
Так галава туды гудзела
І, нібы прас, была гарчачай.

Згадаю час той: Божа мілы,
То ж чым займалася, дурніца!
...Да рыфмы я, як прас, астыла.
Затое як жа добра спіцца!

Міхась СЛІВА

КАРАЦЕЛЬКІ

Мяню неапублікаваны раман на апу-
блікаванае апавяданне.

— Як рухаецца твой новы раман?

— Ужо ўсё гатова: і станючая
рэцэнзія ёсць, і ў выдавецкі план
уклучылі. Засталася дробязь:
напісаць.

— Зноў сустрэкаўся са сваім
рэцэнзентам! — бурчыць жонка
пісьменніка, які прыйшоў даха-
ты на добрым падпітку.
— Баюся, каб не засох мой та-
лент, — апраўдваецца муж.

Пісьменнік прапануе ў пада-
рунак знаёмаму сваю кнігу. Той
адказвае:

— Я паважаю вашы творы, але
не настолькі, каб іх чытаць.

На сустрэцы з чытачамі ў пісьменніка
пытаюць:

— Якія кнігі вы любіце чытаць?
— А навошта мне чытаць чужыя, калі
я пішу свае?

— У пісьменніка павінна быць Муза...
— А ў пісьменніцы?
— Муж!

Падслуханае ў пісьменніцкім асяродку:
— Чытаў мае новае апавяданне ў ча-
сцісе?
— Так, прагледзеў...

«Араты». Малюнак Алега Карновіча.

— Ну і як ацэньваеш?
— Тэкст вялікі, ганарар будзе нядрэнны!

З ЧЭШСКАГА ГУМАРУ

Шавец пытае ў пісьменніка:
— Цікава, а ці прытрымліваецца вы
самі тых ісцін, што прапаветуеце ў сваіх
кніжках?

— Але ж вы таксама не носіце ўсе ча-
равікі, якія вам даводзіцца шыць? Ці не
так? — адказуе пісьменнік.

З чэшскай мовы
пераклаў Міхась Сліва
(Матэрыял узяты з часопіса «Dikobraz»)

Выходзіць з 1932 года

Заснавальнікі:
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь,
грамадскае аб'яднанне «Саюз пісьменнікаў
Беларусі», рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом "Звязда"»

Галоўны рэдактар
Аляксей Іванавіч ЧАРОТА

Рэдакцыйная
калегія:
Таліна Арлова
Алесь Бадак
Дзяніс Барсук
Віктар Гардзеі

Уладзімір Гіналімаў
Вольга Дадзімава
Жаўна Запарыцкая
Анатоль Казлоў
Анатоль Крайдзіч
Віктар Кураш

Алесь Марціновіч
Вічаслаў Нікіфарав
Мікалай Чаргінец
Іван Чарота
Іван Штэйнер

Адрас рэдакцыі:
Юрыдычны адрас:
220013, Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а
E-mail: info@zviazda.by

Адрас для карэспандэнцыі:
220034, Мінск, вул. Захарова, 19
E-mail: lim_new@mail.ru
Адрас у інтэрнэце: www.zviazda.by

Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 325-85-25
намеснік галоўнага
рэдактара — 377-99-72

адказы сакратар — 377-99-72
аддзел крытыкі і бібліяграфіі — 317-20-98
аддзел прозы і паэзіі — 317-20-98
аддзел мастацтва — 377-99-72
бухгалтэрыя — 287-18-14

Выходзіць раз на тыдзень
па пятніцах.

Падпісныя індэксы:
63856 — індывідуальны;
63815 — індывідуальны льготны
для настаўнікаў;
638562 — ведамасны;
63880 — ведамасны льготны.

Пасведчанне аб дзяржаўнай
рэгістрацыі сродку масавай
інфармацыі № 7 ад 10.12.2012,
выданае Міністэрствам
інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом "Звязда"»
Дырэктар — галоўны рэдактар
Павел Якаўлевіч СУХАРУКАЎ

Нумар падпісанні ў друку
27.02.2020 у 11.00
Ум. друку. арж. 3/72
Наклад — 937

Друкарня Рэспубліканскага
унітарнага прадпрыемства
«Выдавецтва «Беларусь Дом друку»
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004
г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79.
Індэкс 220013

Заказ — 453
Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Рукапісы прымаюцца толькі ў электронным
выглядзе (праграма Microsoft Word),
не вяртаюцца і не рэцэнзуюцца.
Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць
з меркаваннямі аўтараў публікацыі.